

16a
286364

Дзяржаўная бібліятэка БССР
імені В. І. Леніна

**ЯКУБ
КОЛАС**

да 70-годдзя з дня нараджэння

*БІБЛІЯГРАФІЧНЫ
ДАВЕДНІК*

ВЫДАВЕЦТВА АН БССР
МІНСК 1952

70a
286364

ДЗЯРЖАЎНАЯ БІБЛІЯТЭКА БССР
імені В. І. ЛЕНІНА
АДДЕЛ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ І БІБЛІЯГРАФІІ

ЯКУБ КОЛАС

(КАНСТАНЦІН МІХАЙЛАВІЧ МІЦКЕВІЧ)

ДА 70-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ ДАВЕДНІК

ВЫДАВЕЦТВА АН БССР
МІНСК 1952

Бал(хр)

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСІ

Рэдактар кандыдат філалагічных
наук В. В. БАРЫСЕНКА

Склала Н. Б. ВАТАЦЫ

ЯКУБ КОЛАС

Дык хай-жа песні з лета ў лета
Твае мкнуць, Колас, вольнай хваляй
І кажуць людзям, кажуць свету,
Як тут кіруе мудры Сталін!

Янка Купала.

ПРАДМОВА

З лістапада 1952 г. споўнілася 70 год з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

Якуб Колас, побач з Янкам Купалам, з'яўляецца роданачальнікам сучаснай беларускай літаратуры і шырока вядомы савецкаму чытачу як сваімі выдатнымі мастацкімі і публіцыстычнымі творамі, так і вялікай навуковай і грамадскай дзейнасцю. Песні Якуба Коласа пяе народ, на творах яго вучыцца моладзь нашай краіны. Творчасць паэта дарага нам таму, што выказвае лепшыя думкі і імкненні савецкага чалавека.

У сувязі з гэтай знамянальнай датай Дзяржаўная бібліятэка імені В. І. Леніна выпускае даведнік мастацкіх твораў пісьменніка.

Да рэвалюцыі было выдана 8 кніг Якуба Коласа ў колькасці 23000 экзэмпляраў. У Савецкім Саюзе з 1917 па 1952 год выдана 133 кнігі Коласа, на 7 мовах, у колькасці 1377 000 экзэмпляраў.

Даведнік знаёміць з творамі Якуба Коласа і з лепшымі, найбольш новымі іх выданнямі. Асобным раздзелам выдзелены творы Якуба Коласа для дзяцей. Спецыяльны раздзел даведніка складаюць пераклады твораў Якуба Коласа на рускую мову.

Апрача бібліяграфічных звестак, даведнік змяшчае біяграфічны раздзел „Асноўныя даты жыцця і дзейнасці Якуба Коласа“, прагледжаны самім аўтарам.

З абшырнай крытычнай літаратуры аб творчасці паэта паказана толькі асноўная, найбольш новая літаратура.

У канцы прыводзіцца алфавітны ўказацель твораў Я. Коласа, змешчаных у апісаных у тэксце выданнях.

Даведнік прызначаецца ў дапамогу бібліятэкарам, настаўнікам, лектарам і студэнтам філалагічных факультэтаў.

І. ПАСТАНОВЫ ўРАДА СССР І ўРАДА БССР АБ ЛІТАРАТУРНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ЯКУБА КОЛАСА

АБ УРАЧЫСТЫМ АДЗНАЧЭННІ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ
ЛІТАРАТУРНАЙ ТВОРЧАСЦІ ПАЭТА І ПІСЬМЕННІКА
ЯКУБА КОЛАСА (КАНСТАНЦІНА МІЦКЕВІЧА)

*Пастанова Савета Народных Камісараў БССР
ад 18 кастрычніка 1926 г.*

Адзначаючы вялікую важнасць для працоўных беларусаў і беларускай культуры літаратурна-мастацкай дзейнасці Якуба Коласа, Совет Народных Камісараў БССР пастанаўляе:

1. Надаць Якубу Коласу званне народнага паэта.
2. Прызначыць Якубу Коласу пажыццёвую пенсію ў размеры стаўкі адказных палітычных работнікаў БССР.

Прыняць да ведама пастанову Народнага Камісарыята Асветы аб адзначэнні дваццацігадовай літаратурнай дзейнасці Якуба Коласа ўрачыстым святкаваннем яго юбілею ў культурна-асветных установах БССР.

„Збор законаў і загадаў Рабоча-Сялянскага ўрада Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі“. 1926, № 49, арт. 184.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОўНАГА СОВЕТА СССР

аб ўзнагароджанні савецкіх пісьменнікаў. 31 студзеня 1939 г.

За выдатныя поспехі і дасягненні ў развіцці савецкай мастацкай літаратуры ўзнагародзіць:

Ордэнам Леніна:

8. Коласа Якуба.

Газ. „Правда“ за 1/II 1939 г. Газ. „Известия“ за 1/II 1939 г. Газ. „Звезда“ за 2/II 1939 г. Газ. „Советская Белоруссия“ за 2/II 1939 г.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА СССР

аб узнагароджанні ордэнамі партызан Беларускай ССР.
16 верасня 1943 г.

За доблесць і мужнасць, праяўленыя ў партызанскай барацьбе супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў і асобія заслугі ў развіцці партызанскага руху—узнагародзіць:

Ордэнам Чырвонага Сцяга

58. **Міцкевіча Канстанціна Міхайлавіча**
(ЯКУБА КОЛАСА).

Газ. „Совецкая Беларусь“ за 18/IX 1943 г.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БССР

аб прысваенні звання „Заслужанага дзеяча навукі БССР“.
7 студзеня 1944 г., г. Гомель.

У азнаменаванне 25-годдзя Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі і за асабліва выдатныя дасягненні ў галіне навукі—прысвоіць званне „Заслужанага дзеяча навукі БССР“.

4. **Міцкевічу (Я. Коласу) Канстанціну Міхайлавічу.**

Газ. „Совецкая Беларусь“ за 14/І 1944 г.

АБ ПРЫСУДЖЭННІ СТАЛІНСКІХ ПРЭМІЙ ЗА ВЫДАТНЫЯ РАБОТЫ Ў ГАЛІНЕ МАСТАЦТВА І ЛІТАРАТУРЫ ЗА 1945 ГОД

Пастанова Савета Міністраў СССР

Совет Міністраў Саюза ССР пастанавіў:

Прысудзіць Сталінскія прэміі за выдатныя работы ў 1945 г. у галіне:

л) Паэзіі

Прэміі першай ступені ў размеры 100000 рублёў:

2. **Коласу Якубу** за вершы: „Майскія дні“, „Дарогай славы“, „Салар“, „Родны шлях“, „Майму другу“, „На захад“, „Голас зямлі“.

Газ. „Правда“ за 27/VI 1946 г. Газ. „Звезда“ за 28/VI 1946 г. Газ. „Советская Белоруссия“ за 29/VI 1946 г.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА СССР

аб узнагароджанні народнага паэта Беларусі **ЯКУБА КОЛАСА** (МІЦКЕВІЧА К. М.) ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.
11 лістапада 1946 г.

За выдатныя заслугі ў галіне літаратуры, у сувязі з 40-годдзем літаратурнай дзейнасці, узнагародзіць народнага паэта Беларусі **Якуба Коласа** (Міцкевіча Канстанціна Міхайлавіча) ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Газ. „Правда“ за 15/XI 1946 г. Газ. „Звезда“ за 13/XI 1946 г. Газ. „Советская Белоруссия“ за 13/XI 1946 г.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА СССР

аб узнагароджанні ордэнамі і медалямі работнікаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі, культуры і мастацтва Беларускай ССР. 30 снежня 1948 г.

У сувязі з трыццатай гадавінай Беларускай ССР і дасягнутымі поспехамі ў развіцці і аднаўленні прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі, культуры і мастацтва ўзнагародзіць:

Ордэнам Леніна:

106. **Міцкевіча (Якуба Коласа)** Канстанціна Міхайлавіча—народнага паэта БССР.

Газ. „Звезда“ за 1/1 1949 г. Газ. „Советская Белоруссия“ за 1/1 1949 г.

АБ ПРЫСУДЖЭННІ СТАЛІНСКІХ ПРЭМІЙ ЗА ВЫДАТНЫЯ РАБОТЫ ў ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА ЗА 1948 ГОД

Пастанова Савета Міністраў СССР

Совет Міністраў Саюза ССР пастанавіў прысудзіць Сталінскія прэміі за выдатныя работы 1948 года ў галіне:

В) Паэзіі

Прэміі другой ступені ў размеры 50 000 рублёў.

6. **Коласу Якубу** (Міцкевічу Канстанціну Міхайлавічу), народнаму паэту БССР—за паэму „Рыбакова хата“.

Газ. „Звязда“ за 12/IV 1949 г. Газ. „Советская Белоруссия“ за 12/IV 1949 г.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА СССР

аб узнагароджанні пісьменніка **Якуба Коласа** ордэнам **Леніна**

За выдатныя заслугі ў развіцці савецкай мастацкай літаратуры, у сувязі з 70-годдзем з дня нараджэння, узнагародзіць пісьменніка **Якуба Коласа** ордэнам **Леніна**.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
Н. ШВЕРНІК.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР
А. ГОРКІН.

Масква, Крэмль
3 лістапада 1952 г.

Газ. „Звязда“ за 4.XI 1952 г.

II. ДАТЫ ЖЫЦЦЯ І ТВОРЧАСЦІ ЯКУБА КОЛАСА

1882 3 лістапада (22 кастрычніка старога стылю) у лесніковай старожцы ўрочышча Акінчыцы (недалёка ад сяла Мікалаеўшчыны былой Мінскай губерні, цяпер Стаўбцоўскага раёна Баранавіцкай вобласці) у сям'і малазямельнага селяніна, які працаваў лесніком у князя Радзівіла, у Міхаіла Казіміравіча і Ганны Юр'еўны Міцкевіч нарадзіўся сын Канстанцін. (Сяло Мікалаеўшчына было пазней апісана Якубам Коласам у апавесці „У глушы Палесся“ пад назваю сяла Мікуцічы).

1883—1897 Ва ўрочышчы Ласток (другая назва: Сухошчына), потым ва ўрочышчы Альбуць праходзяць дзіцячыя гады паэта. У 1892—1894 гг. Канстанцін Міхайлавіч вучыцца ў народным вучылішчы ў сяле Мікалаеўшчына. У 1894 г. піша першы верш.

„...Калі мне было 12 гадоў, я пачаў прабаваць і свае літаратурныя сілы. Памятаю, прачытаў свой верш „Вясна“ свайму бацьку; бацька праслухаў мяне ўважліва, потым запытаў, ці праўда, што гэта напісаў я, і даў мне рубель гасцінцу“. (Я. Колас.— Аўтабіяграфія¹).

1898—1902 Якуб Колас вучыцца ў Несвіжскай настаўніцкай семінарыі (гор. Несвіж Слуцкага павета Мінскай губерні, цяпер раённы цэнтр Баранавіцкай вобласці).

¹ Е. Г. Гарачун, Родная літаратура. Хрэстаматыя для 7 кл. Мінск, 1951. стар. 58.

Настойліва вывучае ён рускіх класікаў, піша вершы і маленькія апавяданні, запісвае вусную народную творчасць. (Рукапісы ранніх твораў і запісаў Я. Коласа захоўваюцца ў рукапісным аддзеле бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР і ў бібліятэцы Вільнюскага ўніверсітэта).

1902—1904 Скончыўшы настаўніцкую семінарыю, Якуб Колас працуе ў школе ў вёсцы Люсіна Пінскага павята Мінскай губерні. З 1904 г. працуе настаўнікам у вёсцы Пінкавічы Пінскага павята.

„Люсіна—страшэнная глуш,—апісана „У палескай глушы“.—Тут я першы раз пазнаёміўся з нелегальнай рэвалюцыйнай літаратурай... Гэтыя брашуркі далі ход маім разважанням у зусім новым напрамку і вельмі зацікавілі мяне. Яны зрабілі ва мне цэлы пераварот“.

(Я. Колас.—Аўтабіяграфія)¹.

1905 Працуючы настаўнікам у вёсцы Пінкавічы, Якуб Колас вядзе рэвалюцыйную работу сярод сялян.

„У 1905 годзе я быў ужо заўзятым ворагам самадзяржаўя і ў гэтым напрамку веў работу“

(Я. Колас.—Аўтабіяграфія)².

У Мінскім абласным дзяржаўным архіве захоўваюцца дакументы, якія адносяцца да рэвалюцыйнай дзейнасці Якуба Коласа.

12 снежня 1905 г. Мінскім губернатарам Курловым была накіравана дырэктыва на імя пінскага павятовага спраўніка наступнага зместу:

„З прычыны звестак, якія ў мяне маюцца, аб ўзбуджэнні настаўнікам с. Пінкавічы Міцкевічам сялян таго-ж сяла супроць памешчыкаў да прад'яўлення імі незаконных патрабаванняў, а пры незадаволенні іх—гвалтоўнаму захопу маёмасці, прадпісваю в. в. грунтоўна праверыць указаня звесткі

¹ Е. Г. Гарачун, Родная літаратура. Хрэстаматыя для 7 кл. Мінск, 1951, стар. 59.

² Там-жа.

і, у выпадку іх падцверджання, неадкладна арыштаваць гэтую асобу“¹.

1906

Канстанцін Міхайлавіч піша рэвалюцыйны верш „Ворагам“², у якім кідае гнеўны вызаў панам.

9 ліпеня ўдзельнічае ў нелегальным настаўніцкім з’ездзе ў сяле Мікалаеўшчына. (З’езд настаўнікаў у сяле Мікалаеўшчына апісан у аповесці Якуба Коласа „На ростанях“ і ў п’есе „Забастоўшчыкі“); аб удзеле Якуба Коласа ў арганізацыі з’езда расказвае Янка Маўр у артыкуле „Сорак год назад“, надрукаваным у часопісе „Беларусь“, № 10 за 1946 г. X)

За рэвалюцыйную работу сярод сялян вёскі Пінкавічы і за ўдзел у нелегальным настаўніцкім з’ездзе Я. Колас пазбаўляецца права працаваць у школе і аддаецца пад суд.

1 верасня ў газ. „Наша доля“, № 1 за 1906 г. (г. Вільна) надрукаван верш Якуба Коласа „Наш родны край“—першы апублікаваны твор паэта. Праз паўмесяца ў той-жа газеце № 2 за 15 верасня змешчана першае апавяданне пісьменніка „Слабода“ пад псеўданімам Дзядзька Карусь.

Зіму 1906—1907 г., пакуль цягнеца следства, Якуб Колас жыве ў брата ва ўрочышчы Смалярня і працуе ў прыватнай школе. Пачаў пісаць кнігу для чытання для другога года навучання ў беларускай школе („Другое чытанне для дзяцей беларусаў“).

1907

Вясной Канстанцін Міхайлавіч едзе ў Вільню на работу ў рэдакцыю газеты „Наша ніва“, але працуе там нядоўга. Паліцыя забараняе яму жыць у Вільні, і ён вымушан выехаць з горада.

1908—1911

З пачатку 1908 года паэт працуе настаўнікам у першай беларускай прыватнай школе ў Магілёўскай губерні.

¹ М. Сагаловіч, Новыя дакументы пра Якуба Коласа. Газ. „Літаратура і мастацтва“ ад 17/IX 1949 г.

² Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. I (1952), стар. 48.

X) *м. тамакаў сэф. Аляксандр Фабіч С. Кавіцкі, мастацтва пра настаўніцкі з’езд. Газ. „Літ. і маст.“; 1955, 12 лістапада.*

Заканчвае кнігу для чытання „Другое чытанне для дзяцей беларусаў“.

15 верасня Віленская судовая палата прысуджае Якуба Коласа да трох год турэмнага заключэння за рэвалюцыйную работу сярод сялян і ўдзел у настаўніцкім з'ездзе.

Я. Колас піша рэвалюцыйны верш „Малебен“¹, у якім смела выказвае сваю ўпэўненасць у тым, што народ хутка скіне цара і самадзяржаўны лад. Як сведчыць паэт, гэты верш часта выконваўся хорам зняволеных Мінскага астрога на чале з самім аўтарам².

У турме Якубам Коласам напісана многа рэвалюцыйных вершаў („Мужык“, 1909 г.; „Покліч“, 1909 і інш.), а таксама вершы аб людзях, кінутых царскім урадам у астрог („У астрозе“, „Сохну марна я ў астрозе“, „Пісьмо з астрога“, „У астрозе вясной“, „Турэмная камера“ і інш.).

Частка вершаў, напісаных Якубам Коласам у гэты перыяд, друкавалася ў газ. „Наша ніва“ за 1908—1911 гг. і была змешчана ў першай кнізе паэта „Песні жалбы“ (1910), некаторыя вершы гэтага часу („Мужык“ 1909 і інш.) убачылі свет толькі пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

1909 У выдавецтве „Загляне сонца і ў наша ваконца“ выходзіць кніга Якуба Коласа „Другое чытанне для дзяцей беларусаў“ (Пб., 1909).

Якуб Колас піша рэвалюцыйны верш „Мужык“³, у якім сцвярджае, што гады рэакцыі пасля паражэння рэвалюцыі 1905 г. не скарылі народ. Паэт упэўнен у тым, што настане час, калі працоўныя са зброяй у руках будуць заваёўваць свае правы.

¹ Я. Колас, Збор твораў у пяці тамах, т. I (1952), стар. 115.

² Там-жа, стар. 522.

³ Там-жа, стар. 191

- 1910 Выходзіць першая кніга вершаў паэта „Песні жальбы“ (Вільна, 1910).
У канцы 1910 г. у турме Я. Колас пачаў пісаць паэму „Новая зямля“.
- У 1910 г. Алексей Максімавіч Горкі даў высокую ацэнку творчасці Якуба Коласа і Янкі Купалы. (У пісьме да М. Кацюбінскага¹ і А. С. Чарэмнага).
- 1911 Пасля выхаду з турмы (15 верасня) Якуб Колас жыве ў мястэчку Лунінец Мінскай губерні Пінскага павета (зараз раённы цэнтр Пінскай вобласці), зарабляе на жыццё прыватнымі ўрокамі. У лістападзе 1911 г. піша першую частку паэмы „Сымон музыка“, задуманай яшчэ ў турме.
- 1912 Якуб Колас пачынае працаваць настаўнікам прыходскай школы ў гор. Пінску (1912—1915).
Вясною 1912 г. піша другую частку паэмы „Сымон музыка“.
- Вышаў у свет першы зборнік прозы Якуба Коласа „Апавяданні“ (Вільна, 1912).
- У жніўні адбылася першая сустрэча Якуба Коласа з Янкам Купалам. Янка Купала наведаў паэта ў сяле Мікалаеўшчына, дзе Якуб Колас гасціў у сваякоў у час летніх школьных канікул. Гэтай сустрэчай быў паложан пачатак моцнай дружбе будучых народных паэтаў Беларусі. (Гл. успаміны Якуба Коласа: „Янка Купала“², сустрэчы з Янкам Купалам³, „Памятные встречи“⁴ і „Мая першая сустрэча з Янкам Купалам“⁵).
- 1913 У Пецербургу выданы наступныя кнігі Якуба Коласа: апавяданні „Тоўстае палена“ і „Нёманаў дар“, вершаваныя апавяданні „Прапаў чалавек“ і „Батрак“.

¹ М. Коцюбинський, Вибрані твори в двох томах, т. 2, Київ, 1950, ст. 406.

² Газ. „Звязда“ за 6.VII 1952 г.

³ Газ. „Чырвоная змена“ за 28.VI 1947 г.

⁴ Газ. „Советская Белоруссия“ за 28.VI 1947 г.

⁵ Газ. „Літаратура і мастацтва“ № 27 за 1935 г.

- 1914 Выдан у Вільні другі зборнік аповяданняў Я. Коласа „Родныя з’явы“.
- 1915 У гады першай сусветнай вайны Канстанцін Міхайлавіч эвакуіруецца з сям’ёй у Маскоўскую губерню і працуе настаўнікам у Дмітраўскім павеце. Увосень быў мабілізаван у армію і знаходзіўся ў Маскве, Пермі, пасля — на Румынскім фронце.
- 1916 Напісана п’еса „Антось Лата“, першы акт яе апублікаван асобным выданнем пад назвай „Чарка ўсё на свеце робіць“. (Пб., „Загляне сонца і ў наша ваконца“, 1916).
- 1917 Якубам Коласам напісана 3-я частка і 3 раздзелы 4-й часткі паэмы „Сымон музыка“, а таксама п’еса „На дарозе жыцця“ і навелы „Даль“, „Проціў вады“, „Стары лес“ і „Што лепей?“. 8 лістапада (ст. ст.) у перыядычным друку публікуецца верш Якуба Коласа „Да працы!“; напісаны паэтам напярэдадні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Паэт выказвае ў ім сваё заветнае жаданне ўбачыць народ сапраўдным гаспадаром свайго жыцця.
- Выдана кніжка Я. Коласа „Сцэнічныя творы“ (Мінск, 1917), у якую ўвайшлі п’есы „Антось Лата“ і „На дарозе жыцця“.
- 1918 У студзені Канстанцін Міхайлавіч, як настаўнік, дэмабілізаван па дэкрэту Совецкай улады з арміі і жыве з сям’ёй у гор. Обаянь Курскай губерні, дзе працуе настаўнікам, пасля школьным інструктарам. 2)
- З 6-га па 18 студзеня заканчвае першы варыянт паэмы „Сымон музыка“ (напісаны 4 раздзел 4-й часткі і 5-я частка паэмы). Тры першыя часткі выданы асобным выданнем (Мінск, 1918).
- 1919 Якубам Коласам напісан 18-ы раздзел паэмы „Новая зямля“.
- 1920 Напісан 19-ы раздзел паэмы „Новая зямля“.
- 1921 У маі Якуб Колас пераязджае ў Мінск, дзе з таго часу і жыве пастаянна.
- Працуе ў тэрміналагічнай камісіі Народ-

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 7.

16 2. Гл. арт. Падлоў, В. ЯКУБ КОЛАС
У КУРСКОЙ ГУБЕРНІ: ~~ТАБ~~ ЧАСОП.
„САВЕЦКАЯ ШКОЛА“, 1959, №4,

нага Камісарыята Асветы. Напісаны 8, 9, 10, 21, 22, 23 і 24 раздзелы паэмы „Новая зямля“. Пачынае пісаць першую вялікую аповесць „У палескай глушы“. Выдаецца кніга навел Якуба Коласа—„Казкі жыцця“ (Коўна, 1921).

1922 Паэтам напісаны 11, 12, 13, 14, 15, 20, 25, 26 і 27 раздзелы паэмы „Новая зямля“. Закончана аповесць „У палескай глушы“.

Выданы другі зборнік вершаў Я. Коласа „Водгулле“ (Мінск, 1922).

Канстанцін Міхайлавіч пачынае працаваць у Інстытуце беларускай культуры, у Беларускам дзяржаўным універсітэце і Беларускам педагогічным тэхнікуме (1922—1927).

1923 5 студзеня Якуб Колас заканчвае паэму „Новая зямля“; у гэтым жа годзе яна выдаецца асобным выданнем. („Новая зямля“. Мінск, 1923).

Упершыню асобным выданнем апублікавана аповесць „У палескай глушы“ (Вільна, 1923).

Якуб Колас істотна перапрацаваў сваю паэму „Сымон музыка“.

1924 Паэт аднаўляе згублены ў час паездкі на Каўказ рукапіс перапрацаванай паэмы „Сымон музыка“. Пачынае пісаць аповесць „У глыбі Палесся“ (1924—1927) з серыі палескіх аповесцей, задуманай у трох частках. Піша п'есу ў 2 актах „Забастоўшчыкі“. (Аб настаўніцкім з'ездзе ў сяле Мікалаеўшчына ў 1906 г.).

1925 Закончана трэцяя рэдакцыя паэмы „Сымон музыка“ (1911—1925), паэма ўпершыню публікуецца поўнаасцю асобнай кнігай. („Сымон музыка“, Паэма. Мінск, 1925).

Якубам Коласам пачата вялікая паэма „На шляхах волі“, якую аўтар раней меркаваў назваць „Рэвалюцыя“. (Публікавалася часткамі ў часопісе „Польмя“ у 1926—1935 гг.).

Вышлі ў Мінску зборнікі апавяданняў „Першыя крокі“, „Крок за крокам“, „На рубяжы“ і „У ціхай вадзе“.

1926

18 кастрычніка Ўрад БССР прысвоіў Якубу Коласу званне Народнага паэта БССР. Грамадскасць рэспублікі адзначае 20-гадовы юбілей Якуба Коласа.

Якубам Коласам напісана аповесць „На прасторах жыцця“, апублікаваная ў аднаіменным зборніку апавяданняў („На прасторах жыцця“, Мінск, 1926); пачата п'еса „Вайна вайне“ пад першапачатковай назваю „Вайна да пабеднага канца“.

Перавыдана кніга навел „Казкі жыцця“. У серыі „Сялянская бібліятэка“ выданы „Выбраныя апавяданні“. Выпушчана методыка выкладання беларускай мовы, напісаная Якубам Коласам, (Мішкевіч К.—Методыка роднае мовы. Мінск, 1926).

1927

Якуб Колас заканчвае аповесць „У глыбі Палесся“, пачатую ў 1924 г.; аповесць выдана асобным выданнем. Напісан верш „Змаганнікам за Кастрычнік“¹, у якім паэт з гонарам за сваю Совецкую Радзіму кажа аб пранікненні ідэй кунізіма ў сядомасць шырокіх мас працоўных усяго свету.

1928

13 кастрычніка Я. Колас выбіраецца сапраўдным членам Акадэміі навук БССР.

Якуб Колас упершыню сустракаецца з Максімам Горкім, калі Алексей Максімавіч праязджаў праз Мінск (28 мая).

Выходзіць у двух выпусках 1 том „Збора твораў“ (т. 1, вып. 1 і вып. 2. Мінск, 1928).

Асобным выданнем для дзяцей выходзяць беларускія народныя казкі ў апрацоўцы Якуба Коласа: „Воўк-дурань“, „Два маразы“, „Леў і воўк“, „Як пеўнік ратаваў курачку“.

Другім выданнем выпушчаны: паэма „Сымон музыка“, зборнікі апавяданняў „На прасторах жыцця“, „На рубяжы“ і „Крок за крокам“.

Трэцім выданнем выданы: аповесць „У палескай глушы“, зборнікі апавяданняў „Казкі жыцця“ і „У ціхай вадзе“.

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 26.

- У перакладзе на польскую мову выходзіць аповесць „На прасторах жыцця“.
- 1929 Якуб Колас выбран членам Прэзідыума і віцэ-прэзідэнтам Акадэміі навук БССР (бяз-зменная выконвае гэтыя абавязкі да нашага часу).
- Выдаецца 2 том „Збора твораў“ Якуба Коласа.
- Асобным выданнем для дзяцей выходзяць народныя казкі ў апрацоўцы Я. Коласа: „Зайчыкі“ і „Пчала і шэршань“.
- 1930 Асобным выданнем выходзіць аповесць Якуба Коласа „На прасторах жыцця“ (Мінск, 1930), другім выданнем выпушчана аповесць „У глыбі Палесся“.
- Пісьменнікам пачата аповесць „Адшчапенец“.
- 1931 Якуб Колас заканчвае аповесць „Адшчапенец“.
- 1932 Грамадскасць Беларусі ўрачыста адзначае 50 год з дня нараджэння Якуба Коласа (3 лістапада). Апублікаваны артыкулы самога паэта: „З поваду майго юбілею“¹, „Слова юбіляра“².
- Выходзіць асобным выданнем аповесць „Адшчапенец“ (Мінск, 1932).
- 1933 Напісана аповесць „Дрыгва“.
- 1934 Якуб Колас выбіраецца членам Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. У другой палавіне жніўня прымае ўдзел у рабоце Першага Усесаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў.
- Сустрэкаецца з Алексеем Максімавічам Горкім. З вялікай любоўю і ўдзячнасцю пісаў пазней Я. Колас аб вялікім другу і настаўніку Максіме Горкім: „Великий друг и учитель“³, „Человек большого сердца“⁴, „Великий борец за счастье народов“⁵ і інш.

¹ Газ. „Звязда“ № 279 за 1932 г.

² Газ. „Звязда“ № 284 за 1932 г.

³ Газ. „Советская Белоруссия“ за 18.VI 1939 г.

⁴ Газ. „Правда“ за 18. VI 1940 г.

⁵ Газ. „Правда“ за 17. VI 1951 г.

Выходзіць асобным выданнем аповесці „Дрыгва“ (Мінск, 1934). Яна выдаецца таксама ў перакладзе на рускую мову (М., ГИХЛ, 1934).

Трэцім выданнем выходзіць паэма „Новая зямля“. У скарачаным выглядзе паэма выдаецца ў перакладзе на рускую мову (аўтарыз. перавод Сергея Городецкаго).

1935

14—22 студзеня Якуб Колас удзельнічае ў рабоце 11 Усебеларускага з'езда Советаў, выступае на чацвертым паседжанні 16 студзеня¹.

22 студзеня выбран у састаў Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Беларускай ССР.

28.I—6.II прымае ўдзел у рабоце VII Усеаюзнага з'езда Советаў.

20 чэрвеня ўдзельнічае ў рабоце Міжнароднага кангрэса абароны культуры ў Парыжы².

Выдана кніжка для дзяцей „Міхасёвы прыгоды“, у „Школьнай серыі“ выпушчан зборнік апавяданняў „Выбраныя творы“. Вышла 2-е выданне аповесці „Дрыгва“. У перакладзе на рускую мову выдан зборнік „Избранные стихи“.

1936

25 лістапада—5 снежня Канстанцін Міхайлавіч удзельнічае ў якасці дэлегата ў рабоце VIII Надзвычайнага з'езда Советаў, прыняўшага Сталінскую Канстытуцыю СССР.

На з'ездзе Якуб Колас слухаў Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна. Свае пачуцці і думкі, выкліканыя прамовай правадыра, Якуб Колас выказаў ва ўспамінах „Калі гаварыў правадыр“³.

Напісан верш „Правадыру народаў“⁴

Якуб Колас прымае ўдзел у рабоце XII Надзвычайнага з'езда Советаў БССР (20—29

¹ Прамова Якуба Коласа змешчана ў газ. „Звязда“ № 15 за 1935 г.

² Прамова Я. Коласа апублікавана ў газ. „Літаратура і мастацтва“ № 35 за 1935 г.

³ Газ. „Звязда“ № 279 за 1937 г.

⁴ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 106.

лістапада 1936 г., 15—19 лютага 1937 г.), на якім абмяркоўваўся праект Канстытуцыі СССР і зацвярджалася Канстытуцыя БССР.

Разам з Янкам Купалам, Петрусём Броўкам і Пятром Глебкам выкладае вершамі пісьмо беларускага народа Іосіфу Вісарыёнавічу Сталіну.

За выдатную работу па пераказу ў высокамастацкай форме пісьма беларускага народа таварышу Сталіну ўзнагароджан граматай ЦВК і СНК БССР.

1 верасня адзначаецца 30-гадовы юбілей літаратурнай дзейнасці Якуба Коласа¹.

Выдан 1 том „Выбраных твораў“ паэта, у які ўвайшлі вершы і паэмы 1904—1935 гг. Вышла 3-е выданне аповесці „Дрыгва“. Выпушчана дзіцячая кніжка ў вершах для малодшага ўзросту „Савось-распуснік“.

У перакладзе на польскую і яўрэйскую мовы выдана ў Мінску аповесць „Дрыгва“.

Беларускім дзяржаўным тэатрам імені Якуба Коласа (г. Віцебск) ставіцца п'еса „Вайна вайне“.

1937

Выходзіць новая кніга вершаў Якуба Коласа „Нашы дні“ (Мінск, 1937).

Да 100-й гадавіны з дня смерці А. С. Пушкіна Якуб Колас піша артыкул аб уплыве Пушкіна на паэзію нацыянальнасцей СССР „Его влияние неизмеримо“² і інш. артыкулы.

Беларускім дзяржаўным тэатрам імені Якуба Коласа (г. Віцебск) ставіцца п'еса „У пушчах Палесся“.

Выдана кніга „Выбраныя апавяданні“ Я. Коласа.

2-м выданнем вышла яго кніга для дзяцей „Міхасёвы прыгоды“. Чацвёртым выданнем перавыдана аповесць „Дрыгва“.

1938

Закончана аўтарам у апошняй рэдакцыі і апублікавана асобным выданнем драма „Вайна вайне“ (1926—1938). П'еса выдана таксама ў перакладзе на рускую мову (М.—Л., 1938).

¹ Прамова юбіляра апублікавана ў часопісе „Польмя“ № 10 за 1936 г.

² „Известия ЦИК“, 1937, № 32, стр. 3.

Вышаў зборнік вершаў Я. Коласа „Выбраныя творы“. Асобнай кніжкай выдана для дзяцей малодшага ўзросту казка ў вершах „Рак-вусач“.

Якубам Коласам напісан артыкул аб А. М. Горкім „Пісатель-гражданин“¹. Апублікаван артыкул, у якім паэт ганьбіць ворагаў народа — трацкісцкую банду, „Няма месца гнусным здраднікам на свяшчэннай савецкай зямлі“²

1939

За выдатныя заслугі ў справе развіцця беларускай савецкай літаратуры Якуб Колас узнагароджан Урадам СССР ордэнам Леніна (31.1).

У сакавіку ўдзельнічае ў дэлегацыі ад Беларусі для прывітання XVIII з’езда партыі.

Якуб Колас піша артыкул „З’езд, які намеціў шлях да камунізма“³.

19 верасня газ. „Правда“ публікуе артыкул Якуба Коласа „Голос сердца“, у якім паэт вітае працоўных Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі з вызваленнем з-пад прыгнёта польскіх паноў. 28 верасня ў газ. „Звязда“ надрукавана пісьмо народнага паэта да сваіх землякоў з Заходняй Беларусі. Неўзабаве паэт наведвае вызваленныя вобласці Заходняй Беларусі. Увосень 1939 г. пачынае пісаць паэму „Рыбакова хата“ (1939—1947), якую спачатку меркаваў назваць „На крэсах усходніх“.

1 лістапада ў газ. „Звязда“ апублікаван артыкул паэта з поваду наглай правакацыі фінскай ваеншчыны „Ім хочацца пабыць у ролі крылоўскай моські“.

Выдан 3-ці том „Выбраных твораў“. Вышлі дзве кніжкі для дзяцей: апавяданне „Каля заставы“ і казка „Дзед і Мядзведзь“.

У перакладзе на рускую мову вышла драма „В пущах Полесья“ (М.—Л., 1939) і „Избранные стихи“ (М., ГИХЛ, 1939).

¹ Газ. „Советская Белоруссия“ № 71 за 1938 г.

² Газ. „Літаратура і мастацтва“ № 14 за 1938 г.

³ Газ. „Звязда“ за 26. III 1939 г.

1940

24 сакавіка Канстанцін Міхайлавіч выбран у Вярхоўны Совет БССР ад заходніх абласцей нашай рэспублікі.

Выходзіць новая кніга вершаў Якуба Коласа „Пад Сталінскім сонцам“ (Мінск, 1940).

У газ. „Правда“ ад 18 чэрвеня надрукаван артыкул паэта аб М. Горкім „Человек большого сердца“.

У серыі „Масавая бібліятэка“ выходзіць зборнік выбранай прозы Якуба Коласа „Апавяданні“; у выданні для дзяцей старэйшага ўзросту—кніга „Вершы“. Перавыдана для дзяцей аповесць „Дрыгва“.

1941
да 22
чэрвеня

У выданні для дзяцей выходзяць: зборнік апавяданняў Якуба Коласа „У старых дубах“, урывак з паэмы „Новая зямля“ пад назваю „Начаткі“.

У перакладзе на рускую мову выданы вершы для дзяцей пад назваю „Соколята“ (Мінск, 1941) і „Ягоды“ (М.—Л., 1941).

1941
з 22
чэрвеня

Якуб Колас выязджае з БССР у сувязі з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны. (у Маскву)

На трэці дзень вайны ў газеце „Правда“ апублікаван гнеўны верш Якуба Коласа „Шалёнага пса на ланцуг!“¹, напісаны ў сувязі з вераломным нападам гітлераўскіх полчышч на Совецкі Саюз. З гэтага дня і да канца Вялікай Айчыннай вайны тэма барацьбы савецкага народа супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў становіцца асноўнай у творчасці паэта.

У верасні надрукаван зварот Якуба Коласа да беларускага народа „На бітву, браты-беларусы!“².

У сувязі з выступленнем таварыша Сталіна 6 лістапада 1941 г. на ўрачыстым сходзе, прысвечаным 24 гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі Якуб Колас піша верш „Сталінскае слова“³.

¹ Газ. „Правда“ ад 24. VI 1941 г.

² Газ. „Совецкая Беларусь“ за 7. IX 1941 г.

³ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 269.

21 арт.: Жолотскі М. Савецкімі
паэты. 2 част. „Камунізм і праца“
1959, 10 сакавік; Жолотскі М. „На гэтым
дзень“

У Маскве выходзіць першы зборнік вершаў, напісаных паэтам у пачатку Вялікай Айчыннай вайны ў перакладзе на рускую мову пад назвай „Родіне—Вождю“. У перакладзе на туркменскую мову выдаецца кніга вершаў „Выбраныя вершы“ (перакл. Атаніязава. Ашхабад, Туркменіздат, 1941).

1942

У сакавіку апублікаван зварот Якуба Коласа да беларускага народа „Да зброі, беларускі народ!“¹. Зварот паэта да народа быў выдан таксама Адзелам прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)Б асобнай лістоўкай.

4—5 красавіка Якуб Колас выступае з прамовай на 2-ім Усеславянскім мітынгу (Масква)².

У кастрычніку паэт піша артыкул „Сеяць смерць нямецкай погані“³.

Вышаў зборнік вершаў Якуба Коласа „Адпомсцім“ (М., 1942).

У Ташкенце выданы кнігі яго вершаў у перакладзе на рускую мову „Голос земли“ (Ташкент, 1942) і ў перакладзе на ўзбекскую мову „Выбраныя вершы“ (пад рэд. Хамія Алімджан, Ташкент, 1942).

Якуб Колас пачаў пісаць паэму „Суд у лесе“

1943

Якуб Колас уступае ў члены Комуністычнай партыі.

9 мая паэт выступае з прамовай на 3-м Усеславянскім мітынгу (Масква)⁴.

За асобыя заслугі ў развіцці партызанскага руху Якуб Колас узнагароджан ордэнам Чырвонага Сцяга. 26 лістапада Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР Міхаіл Іванавіч Калінін уручыў ордэн Канстанціну Міхайлавічу.

¹ Газ. „Советская Беларусь“ за 5.III 1942 г.

² Прамова паэта на мітынгу „Белорусы никогда не отдадут немецким захватчикам своей воли, своей земли своей независимости“ апублікавана ў газ. „Правда“ за 5 красавіка 1942 г.

³ Газ. „Советская Беларусь“ за 7.X 1942 г.

⁴ Прамова Я. Коласа на мітынгу „К мести, братья славяне!“ надрукавана ў газ. „Правда“ за 10.V 1943 г.

1 Воспаленні 1937. Мінскі ўніверсітэт, бібліятэка
3 Жыццёнае і твор. Каласу, 1943. Мінскі ўніверсітэт, бібліятэка

Закончана паэма „Суд у лесе“ і апублікавана асобным выданнем.

Выходзіць новая кніга вершаў Якуба Коласа „Голас зямлі“ (М., 1943).

У красавіку Канстанцін Міхайлавіч пачынае пісаць паэму „Адплата“.

1944

7 студзеня ў азнаменаванне 25-годдзя Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі і за асабліва выдатныя дасягненні ў галіне навукі Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР прысвоіў Якубу Коласу званне Заслужанага дзеяча навукі БССР.

Якуб Колас вяртаецца ў Мінск пасля вызвалення Совецкай Арміяй сталіцы Беларускай ССР.

1945

У лістападзе заканчвае паэму „Адплата“. Якуб Колас, разам з К. Крапівой, А. Куляшовым і М. Танкам перакладае Гімн Совецкага Саюза на беларускую мову.

Газета „Правда“ (23.V 1945) публікуе артыкул Я. Коласа „Слава тебе, освободительнице народов!“

1946

Выдан зборнік паэта „Вершы для дзяцей“. 10 лютага працоўныя Баранавіцкай вобласці выбіраюць Якуба Коласа дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

Пастановай Савета Міністраў Саюза ССР за выдатныя творы, напісаныя ў час Вялікай Айчыннай вайны (вершы „У майскія дні“, „Дарогай славы“, „Салар“, „Родны шлях“, „Майму другу“, „На захад“ і „Голас зямлі“) Якубу Коласу прысуджана Сталінская прэмія першай ступені. У сувязі з атрыманнем звання лаўрэата Сталінскай прэміі Я. Колас піша артыкул „Шчырая падзяка“¹.

У сувязі з саракагоддзем літаратурнай дзейнасці Якуб Колас указам Вярхоўнага Савета СССР ад 11 лістапада 1946 г. узнагароджан ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

24 кастрычніка ў Маскоўскім клубе пісьменнікаў адбыўся вечар, прысвечаны сарака-

¹ Газ. „Літаратура і мастацтва“ за 29.VI 1946 г.

годдзю літаратурнай дзейнасці паэта. У Мінску юбілей адзначаўся 2 лістапада.

Выдаецца асобным выданнем паэма „Аплата“ і зборнік вершаў „Мой дом“.

Выходзіць зборнік выбранай паэзіі „Вершы“, т. I і кніга „Паэмы“, у якую ўвайшлі „Новая зямля“ і „Сымон музыка“. Шостым выданнем выходзіць аповесць „Дрыгва“.

У Маскве ў перакладзе на рускую мову выдана кніга выбраных паэтычных твораў Я. Коласа „Избранное“.

1947 9 лютага Якуб Колас выбран дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Пленумам Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР 29 чэрвеня—3 ліпеня зацверджан членам сакратарыята Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР.

Заканчвае паэму „Рыбакова хата“ (1939—1947), паэма выдана асобным выданнем.

У серыі „Першая бібліятэчка школьніка“ перавыдана кніжка для дзяцей „Міхасёвы прыгоды“.

У перакладзе на рускую мову выдана ў Маскве кніга паэтычных твораў Якуба Коласа „Избранное“. У серыі „Школьная бібліятэка“ вышаў зборнік выбраных вершаў Якуба Коласа ў перакладзе на рускую мову „Стихи“.

1948 Якуб Колас удастоен Сталінскай прэміі другой ступені за паэму „Рыбакова хата“.

У лістападзе піша свой славеты верш „Роднаму краю і народу“¹, прысвечаны 30-годдзю БССР, у якім праслаўляе сілу савецкага народа, свабоду і дружбу народаў у СССР, сталінскі геній, які ўпэўнена вядзе савецкі народ да камунізма.

У серыі „XXX год БССР, 1919—1949“ вышла кніга выбраных твораў Я. Коласа „Вершы і паэмы“. У выданні для дзяцей выпушчаны зборнік вершаў аб прыродзе „Усход сонца“ і „Выбраныя вершы“.

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 386

У перакладзе на рускую мову адной кнігай выданы аповесці Якуба Коласа „У палескай глушы“, „У глыбі Палесся“ і „Дрыгва“ пад назваю першай аповесці „В полесской глуши“ (пер. с белорус. В. Тарсиса. М., 1948). У бібліятэцы „Огонька“ на рускай мове вышлі „Избранные стихи“.

1949

Да 30-годдзя Беларускай ССР (1 студзеня 1949 г.) Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 30 снежня 1948 г. Якуб Колас узнагароджан ордэнам Леніна.

На 2-м з'ездзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі (20—24 чэрвеня) Я. Колас быў зноў выбран членам Праўлення ССП Беларусі. Народны паэт адкрываў з'езд¹.

На арганізацыйным пленуме Праўлення ССП Беларусі быў выбран членам прэзідыума Праўлення.

26—27 жніўня прымае ўдзел у рабоце Усесаюзнай канферэнцыі прыхільнікаў міру. Прамова Я. Коласа на канферэнцыі апублікавана ў газ. „Звязда“ за 30.ІІІ 1949 г.

27 жніўня выбран у члены Усесаюзнага Камітэта абароны міру.

20 снежня ў Маскве ў Вялікім тэатры Саюза ССР ад імя беларускага народа Якуб Колас вітае Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна ў сувязі з яго 70-годдзем і чытае свой верш, напісаны да 70-годдзя таварыша Сталіна „Правадыру народаў“².

Якуб Колас пачаў публікаваць першыя главы сваёй аповесці „На ростанях“ у часопісе „Полымя“ №№ 2 і 11. У друку з'яўляюцца выступленні паэта ў абарону міру: „Паднявший меч от меча і погібнет“³, „Далоў падпальшчыкаў вайны“⁴ і інш.

¹ Уступная прамова Я. Коласа пры адкрыцці з'езда апублікавана ў часоп. „Полымя“ № 7 за 1949 г.

² Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах т. 2, (1952), стар. 390—392.

³ Газ. „Советская Белоруссия“ за 2.Х 1949 г.

⁴ Час. „Беларусь“, 1949, № 10, стар. 5.

1950

12 сакавіка Якуб Колас выбран дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР.

У лютым надрукаван артыкул Я. Коласа аб таварышу Сталіне „Вялікі друг беларускага народа“¹. „Самае вялікае наша шчасце ў тым,—піша Якуб Колас,—што семдзсят год таму назад у маленькім горадзе Горы нарадзіўся найвялікшы чалавек сучаснасці, які, жывучы і працуючы поруч з намі, бачыць яшчэ не адкрытае нашаму воку і ўсю сілу свайго магутнага розуму і непакіснай волі аддае для стварэння чалавечага шчасця“.

16—20 кастрычніка паэт удзельнічае ў рабоце Другой Усесаюзнай канферэнцыі прыхільнікаў міру; выбран у Совецкі Камітэт абароны міру.

20 снежня зацверджан намеснікам старшыні выбарчай камісіі Беларускай ССР па выбарах у Совет Нацыянальнасцей.

Паэт друкіе рад артыкулаў у абарону міру: „У імя міру“², „Магутная сімфонія міру“³, „Долой поджигателей войны“⁴.

Вышлі кнігі Я. Коласа: зборнік апавяданняў для дзяцей „Раніца жыцця“; новае выданне аповесці „Адшчапенец“.

На рускай мове выдана аповесць „Дрыгва“ („Трысіна“. Мінск, 1950) і ў апрацоўцы для дзяцей пад назваю „Дзед Талаш“ (М.—Л., Детгиз, 1950).

Рукапісным аддзелам бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР выяўлены ў архівах рукапісы ранніх вершаў Якуба Коласа.

1951

25 лютага Якуб Колас выбран дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

5 верасня, як член Ініцыятыўнага Камітэта па скліканню Беларускай рэспубліканскай канферэнцыі прыхільнікаў міру (5—6 верасня 1951 г.), адкрывае канферэнцыю. Выбран членам Беларускага рэспубліканскага камітэта

¹ Час. „Большэвік Беларусі“, 1950, № 2, стар. 28—34.

² Газ. „Звязда“ за 9.V 1950 г.

³ Газ. „Звязда“ за 8.XII 1950 г.

⁴ Газ. „Советская Белоруссия“ за 1.VII 1950 г.

прыхільнікаў міру і ў састаў дэлегацыі ад Беларускай ССР на 3-ю Усесаюзную канферэнцыю прыхільнікаў міру (27—29 лістапада).

28 лістапада выступае на канферэнцыі з прамовай у абарону міру¹. У газ. „Советская Белоруссия“ № 174 за 1951 г. друкуе артыкул „Да будет мир!“

Якуб Колас піша верш у абарону міру: „Закон“ Трумэна і К^о“².

Выдан зборнік твораў Я. Коласа для дзяцей „Міхасёвы прыгоды“ (Паэмы, казкі, вершы) і беларуская народная казка ў апрацоўцы Якуба Коласа „Каза ў арэхах“.

У Маскве на рускай мове вышлі 1 і 2 тамы чатырохтомнага „Збора твораў“ Якуба Коласа (Собрание сочинений в 4 томах. М., 1951).

У Кіеве выдан аднатомнік выбраных твораў паэта ў перакладзе на украінскую мову („Вибрані твори“, пер. з білорус. за ред. П. Тичини. Київ, 1951).

У Варшаве выдана на польскай мове кніга Я. Коласа „У палескай глушы“. У кнігу ўвайшлі аповесці: „У палескай глушы“, „У глыбі Палесся“ і „Дрыгва“.

1952

8 студзеня за зыслугу год і беззаганную работу ў Акадэміі навук БССР Якубу Коласу ўручан ордэн Леніна.

23 верасня XX з'ездам КП(б) Беларусі народны паэт выбран у члены Цэнтральнага Камітэта КП(б)Б.

Вышла сямітомнае выданне Якуба Коласа „Збор твораў“.

Вышаў трэці том чатырохтомнага выдання „Збора твораў“ на рускай мове.

3-га лістапада за выдатныя заслугі ў развіцці савецкай мастацкай літаратуры, у сувязі з 70-годдзем з дня нараджэння, пісьменнік Якуб Колас узнагароджан ордэнам Леніна.

¹ Выступленне Я. Коласа апублікавана ў газ. „Правда“ за 29.XI 1951 г.

² Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2, (1952), стар. 394.

ІІІ. КНІГІ Я. КОЛАСА

ВЕРШЫ

1. **Песні жальбы.** Зборнік вершаў. Вільна, 1910. 127 стар. 2000 экз. 30 коп.

Першы зборнік вершаў паэта. Выдан у Вільні ў той час, калі паэт знаходзіўся ў царскай турме ў г. Мінску, куды трапіў за рэвалюцыйную работу ў вёсцы і ўдзел у нелегальным з'ездзе настаўнікаў.

У лірычных вершах і песнях зборніка паэт проста і шчыра расказваў аб цяжкім жыцці беларускага народа, аб яго бяспраўным становішчы пры царызме, аб бязрадаснай працы сялян-беднякоў («Вёска» і інш.)¹.

Якуб Колас гарача заклікаў народ да барацьбы супроць эксплуатацараў за светлую, шчаслівую будучыню. Паэт цвёрда верыў у сілы народа. («Не бядуй» і інш.)².

Па цензурных умовах многія рэвалюцыйныя вершы Якуба Коласа («Ворагам», 1906³; «Мужык», 1909⁴ і інш.) не былі змешчаны ў зборніку «Песні жальбы» і да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі не друкаваліся. Але яны даходзілі да беларускага народа ў шматлікіх рукапісных спісах.

Вершы са зборніка «Песні жальбы» ўвайшлі ва ўсе пазнейшыя зборнікі выбраных твораў паэта, а таксама змешчаны ў 1 томе «Збора твораў у сямі тамах» Я. Коласа.

2. **Водгулле.** Вершы. Мінск, 1922. 108 стар. 3000 экз.

Першы зборнік вершаў паэта савецкага часу. У ім змешчаны некаторыя дарэвалюцыйныя вершы Я. Коласа і вершы, напісаныя ім у час і пасля грамадзянскай вайны. У вершах, напісаных у перыяд грамадзянскай вайны, аўтар сумуе па родных мясцінах і тужыць аб цяжкім становішчы беларускага народа пад уладай белапольскіх інтэрвентаў. Некаторыя вершы гэтага перыяду гучаць песімістычна. Але ў далейшых сваіх вершах Якуб Колас заклікае беларускі народ да самаадданай працы на вызваленай ад белапольскіх окупантаў зямлі. Паэт зноў верыць у сілы народа, у цудоўную будучыню сваёй Радзімы.

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 1 (1952), стар. 51—52.

² Там-жа, стар. 67.

³ Там-жа, стар. 47.

⁴ Там-жа, стар. 191.

Выбраныя вершы са зборніка «Водгулле» змешчаны ў 1 і 2 тамах «Збора твораў у сямі тамах» Я. Коласа.

3. Нашы дні. 1922—1936 гг. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1937. 115 стар. 5000 экз. 3 руб. 25 кап.

Вершы паэта 1922—1936 гг. аб шчасці савецкіх людзей—гаспадароў свайго жыцця. Кніга адкрываецца вершам «Нашы дні»¹, які пачынаецца словамі сцвярджэння нашай соцыялістычнай рэчаіснасці.

У вершах зборніка паэт праслаўляе соцыялістычны лад, калгасную вёску, вялікі Сталінскі закон і яго стваральніка, друга і настаўніка беларускага народа—таварыша Сталіна.

Выбраныя вершы са зборніка «Нашы дні» увайшлі ва ўсе пазнейшыя зборнікі выбраных твораў паэта, а таксама змешчаны ў 2 томе сямітомнага выдання «Збора твораў» Я. Коласа ў выданні Дзярж. выд-ва БССР.

4. Пад Сталінскім сонцам. Вершы. 1937—1939 гг. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1940. 172 стар. 5000 экз. 5 руб.

Вершы 1937—1939 гг. аб'яднаны аўтарам у тры раздзелы. «Правадыру і народу», «Дзецям» і «Мой дом».

У першым раздзеле змешчаны выдатныя творы Я. Коласа «Пад сцягам Леніна—Сталіна», «Сталін, партыя і народ», «Вялікаму Сталіну», «Правадыру і настаўніку» і інш., у якіх ён апявае новае жыццё Савецкай Беларусі, дружнюю калгасную працу, радасць стэханаўскай творчай працы, Савецкую Армію, дружбу народаў і стваральніка вялікай Соцыялістычнай дзяржавы Іосіфа Вісарыянавіча Сталіна.

Другі цыкл вершаў прысвечан шчаслівай савецкай дзетвары, трэці цыкл—апісанню прыроды роднага краю.

Выбраныя вершы са зборніка «Пад сталінскім сонцам» увайшлі ва ўсе пазнейшыя зборнікі выбраных твораў паэта, а таксама змешчаны ў 2 томе сямітомнага выдання «Збора твораў» Я. Коласа ў выданні Дзярж. выд-ва БССР.

5. Адпомсцім. Зборнік вершаў. Выд-ва газ. «Савецкая Беларусь», 1942. 32 стар.

Зборнік выдан у час Вялікай Айчыннай вайны.

У пачатку змешчан зварот Якуба Коласа да беларускага народа, у якім паэт заклікае народ да зброі супроць нямецка-фашысцкіх акупантаў.

Усе думы паэта аб Радзіме, аб адважных яе сынах («Душою і сэрцам мы з вамі героі») ², аб мудрым сталінскім кіраўніцтве. Верш зборніка «Родны шлях» ³ увайшоў пазней у цыкл вершаў, удастоеных Сталінскай прэміі 1-й ступені.

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 69.

² Там-жа, стар. 249.

³ Там-жа, стар. 291, (пад назв. «Стары гасцінец»).

Вершы са зборніка «Адпомсцім» увайшлі ва ўсе пазнейшыя зборнікі выбраных твораў паэта, а таксама змешчаны ў 2 томе «Збора твораў у сямі тамах» Я. Коласа.

6. Голас зямлі. Вершы. М., Выд-ва ЦК КП(б)Б «Советская Беларусь», 1943. 79 стар. 10 000 экз. 3 руб.

У зборніку змешчаны вершы 1941—1943 гг. Гэта думы паэта аб лёсе роднага народа, прасякнутыя глыбокай верай у магутную пераможную сілу савецкай Радзімы.

Якуб Колас звяртаецца да кожнага савецкага грамадзяніна са словамі: «Запытай ты сябе, чалавеча: што зрабіў для Айчыны, ці многа? І цяжар, які ўзяў ты на плечы, каб наблізіць час перамогі?» («Запытай ты сябе, чалавеча...») ¹.

Паэт славіць савецкі народ, Савецкую Армію і партызан, мужную барацьбу за праўду нашага народа, магутную сілу сталінскага кіраўніцтва («Сталінскае слова» і інш.) ².

Вершы гэтага зборніка: «Голас зямлі», «На захад» і «Майму другу» разам з вершам «Родны шлях» са зборніка «Адпомсцім» і трыма вершамі, напісанымі пазней («Майскія дні», «Салар», «Дарога славы»), удастоены Сталінскай прэміі 1-й ступені.

Вершы са зборніка «Голас зямлі» увайшлі ў «Збор твораў у сямі тамах», 1952, т. 2.

7. Мой дом. Зборнік вершаў. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1946. 72 стар. 8000 экз. 2 руб.

У зборніку змешчаны вершы 1937—1939 гг. аб характэры беларускай прыроды (з раздзелу «Мой дом» з кнігі «Пад Сталінскім сонцам», 1940), лірычныя вершы, напісаныя паэтам у эвакуацыі ў час Вялікай Айчыннай вайны, і ў 1945 г. Бязмежная любоў да Радзімы і цвёрдалі ўпэўненасць у магутныя сілы савецкага народа гучаць у кожным вершы паэта («Пасля навалыніцы» і інш.) ³. Сумуючы над разбураным Мінскам, Якуб Колас упэўнен у тым, што савецкія людзі здолеюць яго адбудаваць. («Топаль») ⁴.

Выбраныя вершы са зборніка змешчаны ў 2 томе «Збора твораў у сямі тамах».

8. Вершы. Т. 1. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1946. 344 стар. 12000 экз. 15 руб.

У зборніку змешчаны выбраныя вершы паэта, напісаныя ім з 1904 па 1935 год.

Дарэволюцыйныя вершы аб'яднаны ў кнізе ў тры раздзелы: «На ростанях», «На вузкіх межах» і «Песні няволі».

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2, (1952), стар. 248, (пад назв. «Стары гасцінец»).

² Там жа, стар. 209.

³ Я. Колас, «Мой дом». Мінск, 1946, стар. 45.

⁴ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, т. 2 (1952), стар. 347.

Вершы 1921—1934 гг. змешчаны ў раздзеле «Водгулле».
Прадмсва да зборніка аб жыцці і творчасці паэта напісана
М. Клімковічам.

9. **Вершы і паэмы.** Пад рэд. П. Броўкі, К. Крапівы,
М. Лынькова. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1948.
415 стар. (XXX год БССР. 1919—1949), 4000 экз. 12 руб.

Выбраныя вершы 1921—1948 гг. і паэма «Рыбакова хата»
выданы ў юбілейнай серыі да трыццацігоддзя БССР.

У пачатку змешчаны вершы, прысвечаныя Радзіме і правядыру
народаў таварышу Сталіну. Астатнія вершы размешчаны ў храна-
лагічным парадку. Апошнімі змешчаны вершы «Да трыццацігоддзя
Кастрычніка» (1947)¹ і «Першы Май» (1948)—новыя вершы паэта,
напісаныя пасля апошняга выдання яго твораў (1946). Першы з іх
прысвечаны вялікай праўдзе і магутнасці вучэння Леніна—Сталіна,
якім узброен наш народ.

Верш «Першы Май»² вітае Першае мая, як сімвал барацьбы
новага свету са старым.

Вершы Якуба Коласа змешчаны таксама ў першых
двух тамах яго «Збора твораў у сямі тамах» (1952).
Дарэволюцыйныя вершы складаюць першы том; вершы,
напісаныя ў 1917—1952 гг., змешчаны ў 2 томе. Пасля
Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас піша рад паэтыч-
ных твораў аб тым, як слаўныя людзі нашай краіны ад-
стаялі сваю Радзіму ў баю, аднавілі разбураныя фашы-
стамі гарады і вёскі і натхнёна будуюць камуністычнае
грамадства; аб барацьбе народаў за мір, аб правядыру
народаў, усенародным дэпутале, таварышу Сталіне.
(«Зварот», «Лясам Беларусі», «Наш шлях», «У залі
Крэмлёўскага палаца», «Першы дэпутат», «Да трыццаці-
годдзя Кастрычніка», «Ленінскаму комсамолу», «Родна-
му краю і народу», «Совецкія годы», «Закон» Трумэна
і К°, «Ленінскім шляхам» і інш).

Усе гэтыя вершы змешчаны ў другім томе «Збора
твораў у сямі тамах» (гл. стар. 60 гэтага даведніка).

ПАЭМЫ

10. **Новая зямля.** Паэма. Мінск, Выд-ва «Совецкая
Беларусь», 1923. 288 стар. 4000 экз.

Выдатная эпічная паэма «Новая зямля» прысвечана паказу
жыцця і імкненняў працоўнага беларускага сялянства напярэдадні
рэвалюцыі 1905 г.

¹ Я. Колас, Збор твораў у сямі тамах, г. 2 (1952),
стар. 380.

² Там-жа, стар. 381.

Галоўны герой паэмы—малазямельны селянін Міхал, які працуе лесніком у пана Перад вачыма чытача праходзіць усё жыццё беларускага селяніна-бедняка да рэвалюцыі: цяжкая праца ў полі і дома, поўнае бяспраўе беззямельнага селяніна, побыт, абрады, песні і казкі беларускіх сялян і цяжкія думы іх аб сваім бяспраўным жыцці.

Асноўны матыў паэмы — імкненне беззямельнага селяніна да волі, да вызвалення ад панскай залежнасці. Але герой паэмы, Міхал, яшчэ не бачыць сапраўднага шляху да свайго вызвалення. Ён бачыць яго ў набыцці ўласнага кавалку зямлі, імкнецца да гэтага не шкадуючы сіл, і трагічна гіне, не дасягнуўшы мэты. І толькі незадоўга да смерці Міхала ў герояў паэмы ўзнікае сумненне ў тым, ці дасць ім шчасце «свая зямля».

Паэма прасякнута здаровым народным гумарам, у ёй многа жанравых сцэн і яскравых апісанняў маляўнічай прыроды Беларусі.

Над паэмай «Новая зямля» Якуб Колас працаваў многа год. Ён пачаў пісаць яе яшчэ ў турме ў 1910 г. і закончыў у 1923 г. Паэма выдавалася некалькі разоў асобнымі выданнямі (у 1923, 1927 і 1934 гг.), а таксама ў перакладзе на рускую мову (урывкамі ў 1934 г. і поўнасю ў 1949 г.).

Паэма «Новая зямля» змешчана таксама ў кн. «Паэмы» (Мінск, 1946) і ў 4-м томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952), Якуба Коласа.

10а. Сымон музыка. Паэма. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1925. 277 стар. 4000 экз. 2 руб.

«Сымон музыка»—паэма аб лёсе мастака-самавучкі з народа ва ўмовах капіталістычнага грамадства. У паэме шырока паказана бяспраўнае становішча працоўных мас Беларусі да рэвалюцыі, іх жыццё і імкненні да волі.

Цяжкі жыццёвы шлях праходзіць таленавіты музыкант—сялянскі хлопчык Сымон. Усюды бачучы навокал сябе народнае гора, Сымон рашае прысвяціць сваё мастацтва барацьбе за лепшую долю народа. Ён зразумеў, што свабоднае жыццё можна здабыць толькі ў барацьбе.

Я. Колас пачаў пісаць паэму «Сымон музыка» ў 1911 г. і скончыў у 1918 г., калі першыя тры часткі паэмы і былі апублікаваны асобным выданнем. У 1925 г. паэма істотна перапрацавана аўтарам і ўпершыню выда-на поўнасю ў канчатковай рэдакцыі. Другое выданне выйшла ў 1928 годзе.

Паэма «Сымон музыка» змешчана таксама ў кн.: «Паэмы» (Мінск, 1946) і ў 4-м томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952).

11. Суд у лесе. Паэма. М., «Сов. Беларусь», 1943. 20 стар. 10 000 экз. 1 руб. 50 кап.

Паэма аб гераічнай дзейнасці беларускіх партызан у дні Вялікай Айчыннай вайны, аб іх бязмежнай любові да Айчыны і лютой нянавісці да ворага.

Напісаная ў 1943 г. паэма прасякнута цвёрдай верай у перамогу мужанага савецкага народа.

Паэма «Суд у лесе» змешчана таксама ў 7 томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952), Я. Коласа.

12. **Адплата.** Паэма. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1946. 144 стар. 12 000 экз. 2 руб.

Паэма прысвечана барацьбе беларускіх партызан супроць фашысцкіх акупантаў, расплаце з фашыстамі за іх крываваыя ўчынкі і перамозе над імі вялікага савецкага народа. Герой паэмы — мужны беларускі народ.

Усенародны характар партызанскай вайны, гатоўнасць кожнага савецкага грамадзяніна змагацца за незалежнасць савецкай краіны, шчырая любоў да Радзімы, моцная ўпэўненасць савецкіх людзей у перамозе, вера ў свеглую будучыню свайго народа — вось рысы, якія з выключнай сілай паказаны ў паэме.

Паэма «Адплата» змешчана таксама ў 7 томе сямітомніка «Збор твораў» Якуба Коласа ў выданні Дзярж. выд-ва БССР.

13. **Рыбакова хата.** Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1947. 249 стар. (Выбраныя творы беларускай савецкай літаратуры 1917—1947). 12 000 экз.

Паэма аб цяжкім жыцці сялян Заходняй Беларусі да 1939 г., аб барацьбе беларускага народа за ўз'яднанне ў адзінай Беларускай савецкай дзяржаве.

Падзеі паэмы адбываюцца ў невялікай вёсцы Петрушы. Самаўпраўства паноў, жорсткае прыгнечанне не зламалі імкнення да свабоды ў сялян, якія змагаліся за яе пад кіраўніцтвам камуністаў. Батрак Даніла Смык, яго жонка Марына, рыбак Сымон Лагушка, дзед Куцейка і інш. змагаюцца супроць эксплуататараў і горача вераць у дапамогу Савецкага Саюза.

Заканчваецца паэма ўз'яднаннем беларускага народа ў адзінай Савецкай дзяржаве.

Над паэмай «Рыбакова хата» Якуб Колас пачаў працаваць увосень 1939 г., неўзабаве пасля вызвалення Заходняй Беларусі. Першыя шэсць раздзелаў былі надрукаваны ў 1941 г. пад назваю «На крэсах усходніх» (Час. «Польмя» №№ 1, 2, 3 за 1941 г.). Вайна спыніла работу Якуба Коласа над паэмай. Астатнія раздзелы напісаны паэтам у 1946—1947 гг. У 1948 г. за паэму «Рыбакова хата» Якуб Колас удастоен Сталінскай прэміі 2-й ступені.

Паэма «Рыбакова хата» змешчана таксама ў 7 томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952).

Апрача ўказаных паэм, Якуб Колас некалькі год працаваў над вялікай эпічнай паэмай аб Кастрычніцкай рэвалюцыі «На шляхах волі». (Пачатак паэмы друкаваўся ў часопісе «Польмя» ў 1926—1930, 1934—1935 гг.). Цяпер паэт працуе над заканчэннем паэмы.

А П А В Я Д А Н Н І

14. **Апавяданні.** Вільна, выд. «Нашай нівы», 1912. 62 стар. 3 000 экз. 10 кап.

Першы зборнік апавяданняў Я. Коласа. Аўтар апавядае аб цяжкім жыцці і побыце беларускіх сялян да рэвалюцыі, аб рэвалюцыйных зрухах у вёсцы ў перыяд 1905 г. (апав. «Васіль Чурыла»), аб самавольстве царскіх чыноўнікаў («Соцкі падвёў» і інш.).

Змест зборніка: Васіль Чурыла. Чорт. Калодка пчол. Кантракт. Імяніны. Соцкі падвёў. У балоце. Калядны вечар. Зоркі-анёлы. Кірмар. Жывая вада. Андрэй-выбаршчык.

Апавяданні гэтага зборніка змешчаны таксама ў 3 томе «Збора твораў у сямі тамах» Якуба Коласа.

15. Нёманаў дар. Апавяданне. Пб., 1913. 32 стар. 3000 экз. 6 кап.

Апавяданне аб беззямеллі беларускага сялянства да рэвалюцыі.

Апавяданне «Нёманаў дар» уваходзіць таксама ў 3 том «Збора твораў у сямі тамах» Якуба Коласа.

16. Родныя з'явы. Апавяданні. Вільна, 1914. 239 стар. 3000 экз. 15 кап.

Найбольш поўны зборнік дарэвалюцыйнай прозы Якуба Коласа. Асноўная тэма апавяданняў зборніка — жыццё беларускай вёскі. Я. Колас малюе ўросшыя ў зямлю крытыя саломай хаты, лобач з якімі «уперліся ў неба панскія палацы». Перад намі яркія малюнкі капіталістычнай вёскі «поруч з галітваю ходзіць роскаш і багачце; разам з людскімі слёзамі мяшаюцца панскія вальсы, льюцца вясёлыя галасы песень, грывіць музыка з панскага салу; разам з мужыцкім лотам цякуць дарагія віны». («Думкі ў дарозе», 1906).

Пісьменнік расказвае аб здзеках царскіх чыноўнікаў над сялянтам, аб рэвалюцыйных настроях сялян у 1905 г. («Бунт» 1907 г. і інш.), аб побыце беларускіх сялян і вясковай інтэлігенцыі да рэвалюцыі.

Змест зборніка: Думкі ў дарозе. Дудар. Зло—не заўсёды зло. Старасць—не радасць. У старых дубах. «Дзеравеншчына». Адгукнуўся. Бунт. Малады дубок. Трывога. На начлезе. Кажух старога Анісіма. Старыя падрэзнікі. «Соцыяліст». Недаступны. Дзяліцьба. Знайшлі. Выстагнаўся. Злавіў. З дняўніка пана Жылака. Стараста. Так і трэба ашуканцу. Выбар старшыні. Злучыліся. Казкі жыцця.

Выбраныя апавяданні са зборніка «Родныя з'явы» змешчаны ў 3 томе «Збора твораў у сямі тамах» Якуба Коласа.

17. Казкі жыцця. 1907—1921, Коўна, 1921.

У зборнік увайшлі алегарычныя навелы 1907—1921 гг.: У балоце. Жывая вада. Дудар. Адзінокае дрэва. Зло—не заўсёды зло. Кажух старога Анісіма. На чорным грунце. Камень. Хмарка. Асінае гняздо. Балотны агонь. Праціў вады. Стары лес. Даль. Што лепей?. Чыя праўда?. Крыніца. Гусі.

Героямі алегарычных навел Якуба Коласа выступаюць жывёлы, расліны, або казачныя персанажы.

У наступных выданнях (1926, 1928) кніга «Казкі жыцця» была дапоўнена аўгарам новымі навеламі.

18. У ціхай вадзе. Апавяданні. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1925. 89 стар. 80 кап.

Дарэвалюцыйныя апавяданні са зборнікаў «Апавяданні» (1912) і «Родныя з'явы» (1914) і апавяданне «Тоўстае палена».

Змест зборніка: Соцкі падвёў. Кантракт. Стараста. Дзяліцьба. Кірмаш. Чорт. Трывога. На начлезе. Калодка пчол. Пісаравы імяніны. Старыя падрызнікі. Выстагнаўся. Недаступны. Знайшлі. Так і трэба ашуканцу. Злавіў. Тоўстае палена.

Другое выданне зборніка выйшла ў 1927 г.; трэцяе—у 1928 г.

Выбраныя апавяданні са зборніка «У ціхай вадзе» змешчаны ў 3 томе «Збора твораў у сямі тамах» Якуба Коласа.

19. На рубяжы. Апавяданні. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1925. 3000 экз. 80 кап.

У кнігу ўвайшлі тры апавяданні аб новых людзях беларускай вёскі ў часы грамадзянскай вайны, напісаныя аўтарам у 1923 годзе: «Сяргей Карага», «Дачакаўся», «Крывавы вір».

У апавяданні «Дачакаўся» Я. Колас паказвае радасную сустрэчу селянамі-беднякамі Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Мужна змагаецца з ворагамі Совецкай краіны у час грамадзянскай вайны рабочы-большэвік у апавяданні «Сяргей Карага».

Другім выданнем зборнік вышаў у 1928 г.

Апавяданні са зборніка «На рубяжы» змешчаны ў 3 томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952) Якуба Коласа.

20. На прасторах жыцця. Зборнік апавяданняў. Мінск, Дзярж. выд-ва Бел., 1926. 217 стар. 3000 экз. 1 руб. 50 кап.

Апавяданні 1921—1926 гг. і аповесць аб совецкай моладзі аднаўленчага перыяду «На прасторах жыцця».

Змест зборніка: Хаім Рыбс. Курская аномалія. Царскія грошы. Называецца зарабіў. З боку жыцця. Агатка. Дзядзькаў сведка. Пракурор. Калектыў пана Тарбецкага. На прасторах жыцця. (Аповесць). Туды, на захад.

У 2-ім выданні (1928 г.) кніга дапоўнена апавяданнямі «Адукацыя» (1926 г.), «Хатка над балотцам» (1927 г.) і «Драматург і лірычны паэт» (1927 г.). Аповесць «На прасторах жыцця» выдана ў 1930 г. асобным выданнем.

Выбраныя апавяданні са зборніка «На прасторах жыцця» змешчаны ў 3 томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952) Якуба Коласа. Аповесць «На прасторах жыцця» змешчана ў 6 томе гэтага ж выдання.

А П О В Е С Ц І

21. Аповесці. «У палескай глушы», «У глыбі Палесся». Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1948. 311 стар. 10000 экз. 14 руб.

Дзве часткі трылогіі, трэцяя частка «На ростанях» яшчэ не закончана і друкуецца аўтарам у часопісу «Полымя» (№№ 2 і 11 за 1949 г., №№ 4, 8, за 1950 г. і № 6 за 1951 г.).

Першыя дзве часткі паказваюць жыццё і побыт глухой палескай вёскі напярэдадні рэвалюцыі 1905 г.: беднасць і бяспраўе вёскі, нарастанне рэвалюцыйнасці сялянства. Галоўны герой аповесці—

малады сельскі настаўнік Андрэй Лабановіч, актыўны ўдзельнік рэ-
валюцыйнага руху.

Першая частка трылогіі—«У палескай глушы» была закончана ў 1922 г. і надрукавана асобным выданнем ў 1923 г., перавыдавалася ў 1925 і 1928 гг. Другая частка — «У глыбі Палесся» выдана ў 1927 г., перавыдавалася ў 1930 г.

Абедзве аповесці выдаваліся ў перакладзе на рускую мову.

Аповесці «У палескай глушы», «У глыбі Палесся» і першая частка аповесці «На ростанях» змешчаны ў 5 томе «Збора твораў у сямі тамах» Якуба Коласа.

22. На прасторах жыцця. Аповесць. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1930. 166 стар. (Мастацкае слова масам). 1000 экз. 45 кап.

Аповесць напісана ў 1926 г. Цёпла малое ў ёй Якуб Колас савецкую моладзь у перыяд аднаўлення разбуранай гаспадаркі пасля грамадзянскай вайны. У аповесці паказан новы побыт савецкай вёскі; работа першых комсамольскіх ячэек; палкае імкненне да ведаў сялянскай моладзі, якая накіравалася па закліку Владзіміра Ільіча Леніна да навукі і культуры; вучоба, работа і дружба савецкага студэнцтва. У вобразе героя аповесці Сцяпана Баруты раскрыты лепшыя рысы савецкага маладога чалавека: адданасць Радзіме, савецкаму народу, высокая свядомасць, настойлівасць у дасягненні мэты, прага да ведаў, маральная чыстата.

Аповесць «На прасторах жыцця» стала любімай кнігай савецкай моладзі.

Аповесць змешчана ў 6 томе «Збора твораў у сямі тамах» (1952) Якуба Коласа.

23. Адшчапенец. Аповесць. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1950. 154 стар. 15000 экз. 4 руб. 15 кап.

Аповесць напісана вясной 1931 г., у перыяд правядзення суцэльнай калектывізацыі. Гэта—твор аб класавай барацьбе беларускай вёскі ў гады калектывізацыі, аб перамозе калгаснага ладу.

Галоўны герой аповесці, селянін Пракоп Дубяга не адразу пера-
канаўся ў перавазе калгаснага ладу.

Але, убачыўшы сваімі вачыма спаяную работу і зможнае культурнае жыццё сялян калгаса «Хваля рэвалюцыі», Пракоп Дубяга вяртаецца ў родную вёску, уступае ў калгас і робіцца пераконаным агітатарам за калгасны лад.

Напісана і выдана ўпершыню асобным выданнем ў 1932 г.

Аповесць «Адшчапенец» змешчана ў 6 томе сямітомніка «Збора твораў» Якуба Коласа ў выданні Дзярж. выд-ва БССР.

24. Дрыгва. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1946. 296 стар. 20000 экз. 6 руб.

Аповесць аб партызанскім руху ў перыяд грамадзянскай вайны, аб гераічнай барацьбе беларускага народа супроць іншаземнай інтэрвенцыі і буржуазна-памешчыцкай контррэвалюцыі ў 1919—

1920 г. Письменнік паказвае ўзнікненне і развіццё партызанскага руху ў Беларусі супроць белалаякаў. У вобразе галоўнага героя аповесці, дзеда Талаша, паказан удзельнік грамадзянскай вайны, камандзір партызанскага атрада, Васіль Ісакавіч Талаш. (Праз 20 год пасля падзей, апісаных у аповесці, дзед Талаш прымаў удзел у партызанскай барацьбе супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў у перыяд Вялікай Айчыннай вайны). Побач з ім ў аповесці ярка паказаны светлыя вобразы большэвіка-падпольшчыка Няміднага, мужанага партызана Мартына Рыля, камандзіра ўзвода Букрэя і інш. Малюнкі зверстваў белалаякоў акупантаў і вярнуўшыхся з імі памешчыкаў, класавага размежавання вёскі, здрадніцкай ролі кулакоў і мужнай, самааданай барацьбы беларускага народа—жыва паўстаюць перад вачыма чытачоў. У яркіх эпізодах паказвае аўтар кіраўніцтва падпольнай большэвіцкай арганізацыі партызанскім рухам і будаўніцтва новага жыцця пасля вызвалення Палесся ад акупантаў.

Аповесць «Дрыгва»—адна з самых папулярных кніг беларускай прозы. Яна напісана ў 1933 г. і выдавалася асобнымі выданнямі ў 1934, 1935, 1936, 1937, 1940 і 1941 гг. Выдавалася таксама асобнымі выданнямі ў перакладзе на рускую, украінскую, польскую і яўрэйскую мовы.

Аповесць «Дрыгва» змешчана ў 6 томе «Збора твораў у пяці тамах» Якуба Коласа.

П'ЕСЫ

25. **Вайна вайне.** Драма ў 4-х актах. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1938. 51 стар. 2000 экз. 3 руб. 50 кап.

Драма аб нарастанні рэвалюцыйнага руху ў арміі і ў тылу ў час імперыялістычнай вайны 1914—1918 гг., аб барацьбе партыі большэвікоў за гератварэнне імперыялістычнай вайны ў вайну грамадзянскую; аб мужнай барацьбе беларускага народа супроць белагвардзейшчыны ў час грамадзянскай вайны; аб слаўнай перамозе народа, згуртаванага большэвікамі.

Чытача і глядача глыбока хваляюць праўдзівыя вобразы сялян-беднякоў: Аслава, дзеда Мікіты, яго сына Міхася, шахцёра Патапа Думакі, большэвікоў Максіма Кучарава і настаўніка Алеся Шабуры, настаўніцы Марыны і інш.

Над драмай «Вайна вайне», якую аўтар пазней называе «Полымя ў акопах», Якуб Колас працуе многа год. Першы варыянт п'есы пад назваю «Вайна да пабеднага канца» быў апублікаваны яшчэ ў 1927 і 1931 гг. у часопісе «Полымя». Перапрацаваная пад назваю «Вайна вайне», драма была надрукавана ў 1936 г. (ч. «Полымя», 1936, № 10). У 1938 г. яна была зноў перапрацавана аўтарам і выдана асобным выданнем.

У перакладзе на рускую мову выдавалася пад назваю «Война вайне» (1937, 1938) і «Пламя в окопах» (У кн. «Белорусская драматургия», т. 1. М.-Л., «Искусство», 1949).

П'еса Якуба Коласа «У пушчах Палесся», напісаная аўтарам на матывах аповесці «Дрыгва», асобнай кнігай не выдавалася і была змешчана ў часопісе «Полымя» № 1 за 1938 г. У перакладзе на рускую мову выдавалася асобным выданнем у Маскве (гл. стар. 72).

ЗБОРЫ ТВОРАЎ

25а. Збор твораў у сямі тамах. Рэдакцыйная калегія: Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Міхась Лынькоў, Янка Шарахоўскі. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1952.

Т. I. Вершы 1904—1917 гг.

Т. II. Вершы 1917—1952 гг.

Т. III. Аповяданні.

Т. IV. «Новая зямля». «Сымон музыка». (Паэмы).

Т. V. «У палескай глушы». «У глыбі Палесся». «На ростанях», (Трылогія).

Т. VI. «На прасторах жыцця». «Адшчапенец». «Дрыгва». (Аповесці).

Т. VII. «Суд у лесе». «Адплата». «Рыбакова хата». (Паэмы).

IV. ВЫДАННІ ТВОРАЎ ЯКУБА КОЛАСА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

26. Другое чытанне для дзяцей беларусаў. Пецербург, выданне суполкі „Загляне сонца і ў наша ва-конца“ і „Наша хата“, 1909. 110 стар. 6000 экз. 25 к.

Кніга для чытання ў 2 класе. Гэта—першая кніга Я. Коласа для дзяцей, напісана ім яшчэ ў 1907 г. і выдана ў 1909 годзе.

27. Першыя крокі. Апавяданні. Мінск, Дзярж. выд-ва Бел., 1925. 67 стар. 5000 экз.

Змест зборніка: Школа. Салавей. Дудар. Чоран. Страшнае спатканне. „Дзеравеншчына“. У старых дубах. Пад Новы Год.

28. Крок за крокам. Апавяданні. Мінск, Дзярж. выд-ва Бел., 1925. 39 стар. 3000 экз. 30 к.

Змест зборніка: Васіль Чурыла. Бунт. Наталька, Джон і муха. Малады дубок. На жалезнай дарозе.

Другім выданнем кніга вышла ў 1928 г.

29. Воўк-дурань. Беларуская казка, апрацаваная Якубам Коласам. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1928. 12 стар. 5000 экз. 55 к.

30. Два маразы. Народная казка. Мастацкая апрацоўка Якуба Коласа. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1928. 12 стар. 5000 экз. 40 к.

31. Леў і воўк. Народная казка. Мастацкая апрацоўка Якуба Коласа. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1928. 12 стар. 5000 экз. 50 к.

32. Як пёўнік ратаваў курачку. Беларуская народная казка. Мастацкая апрацоўка Якуба Коласа. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1928. 16 стар. 5000 экз. 55 к.

33. Зайчыкі. Мастацкая апрацоўка народнай казкі Якуба Коласа. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1928. 8 стар. 5000 экз. 30 к.

34. **Пчала і шэршань.** Беларуская народная казка. Мастацкая апрацоўка Якуба Коласа. Мінск, Бел. дзярж. выд-ва, 1929, 8 стар. 5000 экз. 20 к.
35. **Дрыгва.** Аповесць. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, рэд. дзіцячай літ-ры, 1940. 199 стар. 7500 экз. 5 р. 50 к.
Упершыню асобным выданнем для дзяцей аповесць выдана ў 1934 г.
36. **Міхасёвы прыгоды.** Вершаванае апавяданне. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1947. 53 стар. 1 р. 25 к.
Упершыню кніжка была выдана ў 1935 г., другім выданнем— у 1937 г.
37. **Савось-распуснік.** Верш для дзяцей малодшага ўзросту. Дзярж. выд-ва БССР, 1936. 14 стар. 12185 экз. 1 р. 35 к.
38. **Дзед і мядзведзь.** Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1939. 15 стар.
39. **Каля заставы.** Аповесць. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, рэд. дзіцячай літ-ры, 1939. 38 стар. 50 к.
Апавяданне для дзяцей аб тым, як школьнікі прыгранічнай вёскі Макарка і Лёнік дапамаглі савецкім пагранічнікам злавіць шпіёна. Апавяданне напісана ў 1938 г.; у зб. апавяданняў „Раніца жыцця“ змешчана пад назваю „Макарка Навак“.
40. **Вершы.** Уступны артыкул М. Клімковіча. Мінск, рэд. дзіцячай літ-ры, Дзярж. выд-ва БССР, 1940. 267 стар.
41. **На рэчцы зімой.** Верш. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, рэд. дзіцячай літ-ры, 1941. 12 стар. 10000 экз. 50 к.
42. **Начаткі.** Урывак з паэмы „Новая зямля“. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1941. 28 стар. 7000 экз. 1 р.
43. **У старых дубах.** Апавяданні. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, рэд. дзіцячай літ-ры, 1941. 141 стар. 8000 экз. 2 р. 20 к.
Змест зборніка: Школэ. Чоран. Страшнае спатканне. „Дзеравеншчына“. У старых дубах. На жалезнай дарозе. Агатка. Васіль Чурыла. Малады дубок. На начлезе. Трывога. Жывая вада. Гусі. Салавей. У чым іх сіла.

44. **Вершы для дзяцей.** Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1945. 40 стар. 10000 экз. 2 р.

Змест кнігі: Савось-распуснік. Зіма. Конь і сабака. Храбры певень. Восень. Рак-вусач.

45. **Выбраныя вершы.** Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, рэд. вучэбна-педагагічнай літ-ры, 1948. 146 стар. 20000 экз. 4 р.

46. **Усход сонца.** Вершы аб прыродзе. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1948. 44 стар. 15000 экз. 2 р. 50 к.

47. **Раніца жыцця.** Апавяданні. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, рэд. дзіцячай літ-ры, 1950. 119 стар. (Школьная б-ка). 20000 экз. 3 р. 60 к.

Змест зборніка: Школа. Трывога. У старых дубах, „Дзеравеншчына“. Малады дубок. На жалезнай дарозе. Наталька. Джон і муха Чоран. Страшнае спатканне. Агатка. Арыніна перамога. Макарка Навак. Сустрэча з ворагам.

48. **Міхасёвы прыгоды.** Паэмы, казкі, вершы. Мінск, Дзярж. выд-ва БССР, 1951. 87 стар. 20000 экз. 2 р. 50 к.

Апрача апавядання ў вершах „Міхасёвы прыгоды“, у кнізе змешчаны вершы: Савось-распуснік. Дзед і мядзведзь. Надыход зімы. На рэчцы зімой. Зіма. Дзед-госць. Чаканне вясны. Песня аб вясне. На полі вясною. Летам. На лузе. Ручэй. У полі. Шчаслівая хвіліна. Дуб. Чыгунка. За навуку.

V. ТВОРЫ ЯКУБА КОЛАСА Ё ПЕРАКЛАДАХ НА РУСКУЮ МОВУ

ЗБОР ТВОРАЎ

49. **Собрание сочинений** в 4 томах. Перев. с белорус., под ред. П. Бровки, М. Исаковского, Е. Мозолькова. М., Худож. лит-ра, 1951.

т. 1. Стихотворения. Рассказы в стихах. Хата рыбака. (Поэма). Критико-биографический очерк Е. Мозолькова. 1951. 679 стр.

т. 2. Новая земля. (Поэма). Симон музыкант. (Поэма) 1951. 450 стр.

т. 3. Рассказы и повести. 1952. 503 стр. т. 4. (В печати).

ВЕРШЫ

50. **Родине—вождю**. Стихи. Перев. с белорус. М., Гослитиздат, 1941. 24 стр. 25000 экз. 20 к.

Сборник стихов, написанных в начале Великой Отечественной войны. В начале помещено обращение народного поэта к белорусскому народу („Родному народу“), в котором он призывает народ к оружию против немецко-фашистских оккупантов. Несколько помещенных в сборнике стихотворений написано до 1941 г. („Под стягом Ленина—Сталина“, 1937; „Клятва“, 1939).

50а. **Ягоды**. Стихи. Перев. с белорус. М.—Л., Детиздат, 1941. 28 стр. 50000 экз. 1 р. 50 к.

50б. **Голос земли**. Стихи. Перев. с белорус., под ред. С. Городецкого, Ташкент, „Сов. писатель“, 1942. 56 стр. 5.000 экз. 1 р. 25 к. Стихи 1941—1942 гг.

51. **Избранное**. Перев. с белорус., ред. и вступит. статья Е. Мозолькова. М., Гослитиздат, 1946. 367 стр. 12 р.

Впервые избранные стихи Я. Коласа в переводе на русский язык изданы под ред. М. Исаковского в 1935 г. В 1939 г. были изданы „Избранные стихи“ в переводе группы авторов. Данное издание и издание 1947 г. совершенно аналогичны.

52. **Избранное**. Перев. с белорус. М., Гос. изд-во худ. лит-ры, 1947. 368 стр. 13 р.

В первом разделе книги помещены избранные стихи поэта, объединенные хронологически: 1904—1916; 1919—1940; 1941—1945. В другой цикл „Рассказы в стихах“ вошли произведения „Первый заработок“, „Игрище“, и „Доля“. В третьем разделе помещен отрывок из поэмы „Симон музыкант“ в переводе Б. Ирвинна и М. Исаковского.

53. **Стихи.** Перев. с белорус., илл. Н. Шишловского. М.—Л., 1947. 48 стр. (Школьная б-ка) 1 р. 20 к.

Сборник стихов для детей, открывается песнями о вожде народов товарище Сталине и о нашей славной социалистической Родине. Далее помещены стихи, посвященные советским детям и их учебе, а также белорусской природе.

54. **Избранные стихи.** Перев. с белорус. М., „Правда“, 1948. 40 стр. (Б-ка „Огонек“, № 49, 1948) 150000 экз. 60 к.

Вступительная статья написана Е. Мозольковым.

55. **Избранное.** Авториз. перев. с белорус. М., „Советский писатель“, 1949. 237 стр. (Б-ка избранных произведений советской литературы. 1917—1947). 8 р. 50 к.

Сборник открывается стихотворением „Под знаменем Ленина—Сталина“ (1937). Остальные стихи, написанные Я. Коласам за годы Советской власти, помещены в хронологическом порядке (1921—1947). Второй и третий раздел составляют отдельные главы из поэм „Новая земля“ и „Хата рыбака“. В конце помещена биографическая справка.

56. **Стихи и поэмы.** Перев. с белорус. М.—Л., Гос. изд-во детской лит. Министерства просвещения РСФСР, 1949. 304 стр. (Школьная б-ка) 25000 экз. 4 р.

В первом разделе помещены стихи в хронологическом порядке, объединенные в 3 цикла: 1904—1916; 1917—1940; 1941—1945; второй раздел составляют несколько глав из поэм „Новая земля“ и „Хата рыбака“.

Вступительная статья о жизни и литературной деятельности Я. Коласа написана Е. Мозольковым.

ПАЭМЫ

57. **Новая земля.** Поэма. Авториз. перев. с белорус., ред. и обраб. перевода П. Семынина. Минск, Госиздат, 1949. 293 стр., с илл., 12000 экз. 15 р.

Переводы выполнены по главам М. Исаковским, С. Городецким, Е. Мозольковым, П. Семыниным и П. Родионовым.

Впервые в переводе на русский язык поэма издана в Москве в 1934 г. в переводе С. Городецкого (не полностью). Помещена также в кн. „Стихи и поэмы“ (М.—Л., 1949).

58. **Хата рыбака.** Поэма. Перев. с белорус. С. Городецкого, Б. Иренина и П. Семьинова, под ред. Н. Чуковского. М., Гос. изд-во худ. лит-ры, 1949. 252 стр. 20000 экз. 8 р. 50 к.

Вступительная статья „Новая поэма Якуба Коласа“ написана П. Бровкой.

Поэма помещена также в кн. „Стихи и поэмы“ (М.—Л., 1949).

59. **Хата рыбака.** Поэма. Перев. с белорус. Л. „Сов. писатель“, 1949. 245 стр. 25000 экз. 9 р.

Поэма помещена также в кн. „Стихи и поэмы“ (М.—Л., 1949 г.).

А П О В Е С Ц І І А П А В Я Д А Н Н І

60. **На просторах жизни.** Рассказы и повести. М.—Л., Гос. изд-во, 1930. 256 стр. (Творчество народов СССР), 5000 экз. 1 р. 75 к.

61. **В полесской глуши.** Повесть. Перев. с белорус. В. Тарсиса. М., Гослитиздат, 1948. 528 стр., с илл., 9 р.

Содержание сборника: В полесской глуши. (1 и 2 части). Трясина.

Повесть „В полесской глуши“ впервые была издана в переводе на русский язык в 1929 г.

62. **Трясина.** Повесть. Перев. с белор. В. Тарсиса. Минск, Гос. изд-во БССР, 1950. 186 стр. 30000 экз. 6 р. 50 к.

Впервые в переводе на русский язык повесть издана в Москве в 1934 г.

63. **Дед Талаш.** Повесть. Перев. с белорус. В. Тарсиса. М.—Л., Детиздат, 1950. 191 стр. 30000 экз. 6 р. 50 к.

Повесть „Дрыгва“ („Трясина“) в переводе на русский язык и в обработке для детей. Вступительная статья о жизни и литературной деятельности Якуба Коласа написана Е. Мозольковым.

П Ъ Е С Ы

64. **Война войне.** Пьеса в 4 актах. Перев. с белорус. М.—Л., 1938. 80 стр. 1 р. 70 к.

Драма „Война войне“ в новом переводе Л. Раковского помещена в книге „Белорусская драматургия“. Т. I. (М.—Л., „Искусство“, 1949) под заглавием „Пламя в окопах“.

64-а. **В пущах Полесья.** Драма в 4-х действиях по мотивам повести „Дрыгва“ („Трясина“), М.—Л., „Искусство“, 1939. 88 стр. 5000 экз. 1 р. 75 к.

VI. ЛІТАРАТУРА АБ ТВОРЧАСЦІ ЯКУБА КОЛАСА К Н І Г І

Барсток М. Н., Вобраз станоўчага героя ў творчасці Якуба Коласа. Мінск, Выд-ва Акад. навук БССР, 1951. 223 стар. 6000 экз. 9 р.

Змест кнігі: Уступ. 1. Асноўныя рысы станоўчага вобраза ў дарэвалюцыйнай творчасці Якуба Коласа. 2. Станаўленне новага савецкага чалавека ў час грамадзянскай вайны і мірнага будаўніцтва. 3. Вобразы барацьбітоў за ўз'яднанне Беларусі ў адзінай дзяржаве. 4. Савецкі патрыятызм—асноўная рыса вобраза станоўчага героя нашай эпохі. Заключэнне.

Лынькоў М., Якуб Колас. (Да сямідзесяцігоддзя з дня нараджэння). Мінск, Выд-ва АН БССР. 46 стар. (Т-ва па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў БССР). 10000 экз. 75 к.

Пшыркоў Ю. С., Якуб Колас. Жыццё і творчасць. Мінск, Выд-ва Акад. навук БССР, 1951. 167 стар. 10000 экз. 7 р.

Змест кнігі: 1. Дакастрычніцкая творчасць Якуба Коласа. 2. Паслякастрычніцкая творчасць. 3. Паэма „Новая зямля“. 4. Паэма „Сымон музыка“. 5. „Казкі жыцця“. 6. Палескія аповесці. 7. Аповесці савецкага перыяду. 8. Творчасць перыяду Вялікай Айчыннай вайны. 9. Паэма „Рыбакова хата“.

АРТЫКУЛЫ АБ ТВОРЧАСЦІ Я. КОЛАСА

Барсток М., Якуб Колас (Крытыка-біяграфічны нарыс). У кн. Я. Коласа „Збор твораў у сямі тамах“, т. I. Мінск, 1952.

Барысенка В., Якуб Колас (Уступны артыкул). У кн. Я. Коласа, „Рыбакова хата“. Мінск, 1947. (Выбраныя творы беларускай савецкай літаратуры 1917—1947).

Бровка П., Народны поэт Белоруссии. Газ. „Правда“ за 18.I 1946.

Глебка П., Выразитель дум и чаяний народных. „Лит. газета“ за 4.III 1950.

Глебка П., Народны паэт Беларусі. (Да 65-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа). Газ. „Звязда“ за 4.XI 1947.

Городецкий С., Якуб Колас. „Лит. газета“ за 29.VI 1946.

Карпаў У., Проза і драматургія Якуба Коласа. У кн. У. Карпава „Па шляху сталасці“. Літаратурна-крытычныя артыкулы аб беларускай прозе і драматургіі. Мінск, 1952, стар. 57—145.

Клімковіч М., Якуб Колас. (Уступны артыкул). У кн. Я. Коласа „Вершы“. Т. 1. Мінск, 1946.

Крапива К., Любимец народа. (К 40-летию литературной деятельности Я. Коласа). Газ. „Советская Белоруссия“ за 3.XI 1946.

Мозольков Е., Якуб Колас. (Критико-биографический очерк). В кн. Я. Коласа „Собрание сочинений в 4-х томах“. Перев. с белорус. Т. 1. М., 1951. стр. 5—29.

Семяновіч А., Аповесці Якуба Коласа на рускай мове. Ж. „Беларусь“, 1950, № 2, стар. 26—28.

Семяновіч А., Дарэволюцыйная проза Якуба Коласа. Ж. „Сов. школа“ (Мінск). 1949, № 5, стар. 60—78.

Семяновіч А. і Івашын В., Раннія рукапісы Якуба Коласа. Газ. „Літ. і мастацтва“ за 29.IX 1951.

Фіглоўская Л., Вялікі паэт-патрыёт. Ж. „Беларусь“, 1945, № 6, стар. 44—45.

Фіглоўская Л., Творчасць Якуба Коласа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. „Матэрыялы сесіі Акадэміі навук БССР па аддзяленню грамадскіх навук“. Мінск, 1948, стар. 56—68.

АРТЫКУЛЫ АБ АСОБНЫХ ТВОРАХ ЯКУБА КОЛАСА

Базыленка Г., Вобразы і кампазіцыя паэмы „Адплата“ Якуба Коласа. Ж. „Полымя“, 1946, № 10, стар. 144—162.

Бровка П., Новая поэма Якуба Коласа („Хата рыбака“), газ. „Правда“ за 12.VIII 1947.

Глебка П., Поэма народной борьбы. („Хата рыбака“). Ж. „Знамя“, 1949, № 1, стр. 181—183.

Грибачев Н., Светлая судьба народа. (О поэме „Хата рыбака“). „Лит. газ.“ за 23.IV 1949 г.

Иринин Б., Новая поэма Якуба Коласа („Хата рыбака“). Ж. „Огонек“, 1949, № 13, стр. 25.

Кедрина З., Народная поэма („Хата рыбака“). Ж. „Новый мир“, 1949, № 4, стр. 284—286.

Кудраўцаў І., Аповесць Якуба Коласа „Дрыгва“. Часопіс „Сов. школа“ (Мінск), 1948, № 3, стар. 63—74.

Мозольков Е., Повесть Якуба Коласа о Талаше. В кн. Я. Колас „Дед Талаш“. М., Детгиз, 1950, стр. 5—18.

Пшыркоў Ю., „Новая зямля“ Якуба Коласа на рускай мове. Часоп. „Полымя“, 1950, № 10, стар. 117—123.

Пшыркоў Ю., Першы беларускі раман. („У палескай глушы“ і „У глыбі Палесся“). Часопіс „Беларусь“, 1946, № 10, стар. 22—25.

Семынин П., Новая поэма Якуба Коласа („Хата рыбака“). Газ. „Известия“ за 3.II 1949.

Шкраба Р., „Адплата“. Газ. „Звязда“ за 6.X 1945.

VII. АЛФАВІТНЫ УКАЗАЦЕЛЬ

ТВОРАУ ЯКУБА КОЛАСА, ЗМЕСЧАНЫХ У ЗБОРНІКАХ, АПІСАНЫХ У ТЭКСЦЕ

А.

- Абаронцам роднай зямлі («У кожны міг, у кожны час, душою
сэрцам я між вас...»). Верш—6, 9, 25а.
- Агатка (апав.)—20, 25а, 43, 47.
- Агляд зямлі («Сцісла, мяркоўна жыў Янка Жыгала...»).
Верш—8.
- Адгукнуўся (апав.)—16, 25а.
- Адзін (апав.)—25а.
- Адзінокае дрэва (апав.)—17.
- Адлёт жураўлёў («Белыя валокны сцелюцца над долам...»).
Верш—1, 8, 25а.
- Адлёт птушак (апав.)—26.
- Адплата (паэма)—12, 25а.
- Адпомсцім («Ваякі-партызаны на Гітлера ў паход!..»). Верш—5,
6, 9, 25а, 45.
- Адукацыя (апав.)—20, 25а.
- Адшчапенец (апав.)—23, 25а.
- Андрэй выбаршчык (апав.)—14, 25а.
- Апошні лісток («У апусцелым садку...»). Верш—2, 8, 25а, 45.
- Апошняе развітанне («На Красную плошчу мы з Сталіным ра-
зам...»). Верш—4, 25а.
- Араты («Но, малы! Но, малы, каб табе брыдка!..»).
Верш—2, 25а.
- Арол («Над смужнай раўнінай высока-высока...»). Верш—8, 25а
- Арыніна перамога (апав.)—25а, 47.
- «Асадзі назад» («Дрэнна маё жыцце...»). Верш—2, 8, 25а, 40, 45
- Асенні вечар («Вые бура. Лес гамоніць...»). Верш—25а, 26.
- Асенні дождж («Сыплюцца кроплі часта і дробна...»). Верш—1,
8, 25а, 40.
- Асеннія ясныя дні (апав.)—26.
- Асінае гняздо (апав.)—17.
- Ачысціць Радзіму ад гнойнай заразы («Легенда народа стварыла
Іуду, як вобраз агіднае твары...»). Верш—25а.

Б.

- Баба і куры («Падпечкам баба кур дзяржала...»)—25а.
- Бабулька («Гаруе бабулька—вось часы дык часы!..»). Верш
з цыкла «Калгаснае»—8, 25а.

- Байцам і камандзірам Чырвонай Арміі («Якія словы песні, хвалы...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
- Байцам-комсамольцам («Арлы маладыя, я вас пазнаю...»). Верш—5, 9, 25а, 45.
- Балотны агонь (апав.)—17.
- Батрак (Палеская быль). Апавяданне вершам—8, 25а.
- Бацьку Мінаю («Паклон табе шчыры і нізкі...»). Верш—6, 9, 25а.
- Баяну-кабзару («У тваіх вачах, двух глыбозных, як неба, крыніцах...»). Верш—9, 25а, 45.
- Бездараж («Хмурна, глуха. Цьма пануе...»). Верш—8, 25а, 40.
- Беларусам («Устаньце, хлопцы, устаньце браткі!..»). Верш—8, 25а, 40.
- Беспрытульнае гора (С. Гарадзецкі, пераклад з рус. мовы). Верш—4.
- Божа мой! Калі паўстане ў свеце згода тая?... (верш)—25а.
- Братам Заходняй Беларусі («Няхай паны ў сваёй дурноце...»). Верш—9, 25а; пад назвай «Панскі гнёт»—3.
- Братам-згнаннікам. («Гей, вы, смутныя, гей, вы, бедныя...»). Верш—1; пад назвай «Сябрам-выгнаннікам»—8.
- Будзе навалыніца («Ноч надыходзіць, і хмары ўстаюць...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
- Будзь цвёрды («Ты не гніся, брат, ніколі...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
- Будзьле чуйны («Чорныя цені, шэпат таемны...»). Верш—8, 9, 25а, 40, 45.
- Будзьма гатовы («Сышліся прэм'еры, фашысты, бандыты...»). Верш—3, 8, 9, 25а.
- Бунт (апав.)—16, 25а, 28.
- Бядняк («Вось я, бядняк. Ці траплю стаць на ногі?!»). Верш з цыкла «Калгаснае»—8, 25а.

В.

- Вайна вайне (п'еса)—25.
- Васіль Чурыла (апав.)—14, 25а, 28, 43.
- Вераб'іная ноч («Ноч павісла над зямлёй...»). Верш—8, 25а.
- «Верныя сябры» («Я быў адзін. Браты і сёстры...»). Верш—8, 25а.
- Вёска («Цесна збіты нашы хаты...»). Верш—1, 8, 25а, 26, 40, 45.
- Веснавая ноч («На зямлю сырую...»). Верш—2.
- Веснавыя хмаркі («Сінім стэпам—даліною...»). Верш—2, 8.
- Веснавыя хмаркі («Сакавітыя, густыя, сінім стэпам—даліною...»). Верш—25а.
- Вецер («Гэй, вецер заходні з далёкай краіны...»). Верш—8, 25а.
- Вецер («Ой ты, вецер неспакойны!..»). Верш—1, 8, 25а, 40.
- Вецер («Пагуляў на волі...»). Верш—2; пад назвай «Пагуляў на волі...»—8.
- Вечар на Палессі («Вось пастух ужо стадка гоніць...»). Верш—26.
- Вобраз пакуты («Па зямлі і ўдзень і ўночы...»). Верш—8, 25а.
- Вобразы самаўладдзя («Куды ні глянь—адно і тое...»). Верш—25а.
- Водгулле («Ці коска зазвоніць у час касавіцы...»). Верш—2, 8, 25а, 40.

- Вольнаму народу («Спета бясслаўная панская песня...») Верш—4, 9, 25а, 45.
- Вораг не дрэмле («Стань, глянь на захад, паслухай...»). Верш—4, 25а.
- Ворагам («Багачы і панства...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
- Ворагам («За што лілася кроў людская...»). Верш—2, 8, 25а, 40, 45.
- Ворагам («Яшчэ не стлеў у полі дрот калючы...»). Верш—9, 25а, 40, 45.
- XVIII з'езду партыі («На вежах крэмлёўскіх...»). Верш—25а, 4, 9, 45.
- Восенню («З узгоркаў у лагчыну дарожка збягае...»). Верш—2; пад назвай «Увосень»—8, 25а, 40.
- Восень (апав.)—26.
- Восень («Засмуцілася, зажурылася...»). Верш—44; пад назвай «Перад восенню»—8.
- Восень («Пуста ў лузе. Толькі стогі...»). Верш—1, 25а, 26.
- Восень у гаі («Гай заціх, бы зачарован...»). Верш—2, 8, 25а.
- Восенскае (1. «Зачынае гоман вецер непакорны...»; 2. Зямля совецкая; 3. Учора і сёння; 4. За новую вёску). Цыкл вершаў—3, 9, 25а, 40.
- Вось старая хатка... (верш)—1, 25а.
- Воўк-дурань (казка)—26, 29.
- Вузкае («Дні пройдуць сваёю чаргою...»). Верш—7, 25а.
- Вусце («Я зноў жыву ад горада ў далі...»). Верш—4, 7, 9, 25а, 40.
- Вусцяніскі груд («Грудок улады я сабе абраў...»). Верш—4, 7, 9, 25а, 40.
- Выбар старшыні (апав.)—16, 25а.
- Выглядаеш ты яснай вясной... (верш)—25а.
- Высокі бераг («Высокі бераг, родны, мілы...»). Верш—2, 8, 25а.
- Выстагнаўся (апав.)—16, 18, 25а.
- Вышыня Безыменная («Яшчэ яна ўчора была Безыменнай...») Верш—4, 9, 25а, 45.
- Вядлікаму Сталіну («Мы славім у песнях, у думках сваіх...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Вярба («Пытаў ручаёк сірату-вярбіну...»). Верш—2, 8, 25а.
- Вярбіна («Над вадою адзінотка...»). Верш—1, 25а.
- Вясковья дарога (апав.)—26.
- Вясковья дзеці («Пусты ўлетку нашы сёлы...»). Верш—25а, 26.
- Вясна (апав.)—26.
- Вясна («Вясна, вясна жаданая...»). Верш—1, 8, 25а.
- Вясна («Вясна прыдзе, снег пагіне...»). Верш—8, 25а, 45.
- Вясна («Ідзе вясна ўжо, дзякуй богу!...»). Верш—1, 25а, 26.
- Вясна на Палессі («Свішчуць птушкі над балотам...»). Верш—25а, 26.
- Вясновая ноч («На зямлю сырую ціха ночка пала...»). Верш—25а.
- Вясною («Вакол усе вясёлы, снуюць і гамоняць...»). Верш—2.
- Вясною («Вясёлыя людзі—снуюць і гамоняць...»). Верш—8, 25а.
- Вясною («Вясенняе неба, таполі...»). Верш—5, 6, 25а.
- Вясною («З лазурных чыстых небясоў...»). Верш—1.
- Вячэрнія хмаркі («Сонейка заходзіць...»). Верш—1, 8, 25а.

Г.

- Гадавіна («Лінуць дожджык памыкаўся...»). Верш—2, 25а.
 Гай («Люба ўспомніць гай зялёны...»). Верш—2, 8, 25а.
 Гераічнай Іспаніі («На варце свабоды і шчасця народаў...»).
 Верш—3, 9, 25а.
 Глухая дарога («Наракаюць і смуткуюць...»). Верш—8.
 Глухая дарога («Плачуць ціха і смуткуюць...»). Верш—2.
 Год за годам неўзаметкі... (верш)—2.
 Голас ветру («Зашумеў на лад суровы...»). Верш—5, 6, 9,
 25а, 45.
 Голас зямлі («Я чую голас неспіханы...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
 Голь («Голь абабраная, голь неакрытая...»). Верш—2, 25а.
 Гора мацеры («За сялом у полі...»). Верш—2; пад назвай
 «Мацерына гора»—8, 25а.
 Горкая доля («З нашым шчасцем-доляй...»). Верш—8, 25а, 45.
 Грамадаўцам («Браты, мы ведаем...»). Верш—8, 25а.
 Гудзе зямля, дрыжаць лясы... (верш)—4, 25а.
 Гусі (апав.)—17, 43.
 Гусі («Гусі, гусі, вырай вольны...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
 Гусі («Зоры далёкія, зоры бліскучыя...»). Верш—1, 8, 25а; пад
 назвай «Зоры далёкія, зоры бліскучыя...»—40.
 Гусее над стомленым светам імгла... (верш)—4, 25а, 45.

Д.

- Да 11-е гадавіны («Ідуць гады сталёвым шыхам...»). Верш—3,
 8, 9, 40; пад назвай «Да 11-й гадавіны Кастрычніка»—25а.
 Да выбараў на Сталінскай Канстытуцыі («Я за тых падам свой
 голас, хто працуе чэсна, дбала...»). Верш—4, 9, 25а, 45.
 Да вясны («Мароз, зіма, снягі вакол...»). Верш—2, 8, 25а, 45;
 пад назвай «Чаканне вясны»—48.
 Да Германіі («Германія, чуеш? Блізязца громы...»). Верш—6.
 Да 10-й гадавіны БССР («Быў час—стаіўшыся знямела...»).
 Верш—25а.
 Да дня 20-й гадавіны («Сцягоў агністых мора...»). Верш—4, 40,
 45; пад назвай «Да дня 20-й гадавіны Кастрычніка»—9, 25а.
 Да дня 20-й гадавіны Кастрычніка («Сцягоў агністых мора...»).
 Верш—9, 25а; пад назвай «Да дня 20-й гадавіны»—4,
 40, 45.
 Да зброі, беларускі народ (заклік)—5.
 Да зброі за волю! («Ачніцеся, людзі, ад доўгага сну...»)
 Верш—4, 25а.
 Да працы! («Браты! Вялікая дарога...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
 Да 15-е гадавіны («Былі гады змагання...»). Верш—3, 8, 45;
 пад назвай «Да 15-е гадавіны Кастрычніка»—9.
 Да 15-е гадавіны Кастрычніка («Былі гады змагання...»)
 Верш—9, 25а; пад назвай «Да 15-е гадавіны»—3, 8, 45.
 Да трыццацігоддзя Кастрычніка («Як хвалі шырокага мора...»)
 Верш—9, 25а, 45.
 Да тыдня «Беларускай культуры» («Быў такі час ліхі...»)
 Верш—3, 8, 9, 25а, 45.
 Даль (апав.)—17.

- Даняў («Жыў-быў пан, да казак ахвочы...»). Апавяданне
вершам—4, 25а.
- Дарога («Ад кургана—да кургана...»). Верш—2, 25а.
- Дарога («Між палёў шырокіх, як змяя якая...»). Верш—1, 8,
25а, 26, 40.
- Дарога («Між спелага жыта...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
- Дачакаўся (апав.)—19, 25а.
- Два зайцы (казка)—26.
- Два маразы (казка)—26, 30.
- Джамбулу («Ад снежных вяршалін Каўказа, Паміра...»)
Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Дзве дарогі («Над балотам, над лясамі...»). Верш—2, 8, 25а.
- Дзве кумы (казка)—26.
- Дзе-б ні быў я, што-б ні думаў... (верш)—8, 25а.
- Дзе вы? («Быў у нас хаўрус крэпка звязаны...»). Верш—8, 25а.
- Дзе дзенешся? («Не такі чорт страшны, як яго малююць...»)
Верш—8, 25а.
- Дзед-госць («Ходзіць дзед белабароды...»). Верш—4, 25а, 48.
- Дзед і мядзведзь (вершаваная казка)—38, 48.
- Дзед і ўнук («Дзед Міхалка і ўнук Грыша...»). Верш—4, 9, 25а,
40, 45.
- Дзед-калгаснік («Калгасная хата. Багоў ані следу...»)
Верш—3, 9, 25а.
- «Дзеравеншчына» (апав.)—16, 25а, 27, 43, 47.
- Дзядзькаў сведка (апав.)—20, 25а.
- Дзяліцьба (апав.)—16, 18, 25а.
- Дзяўчыне («Не кажы, што злыя людзі...»). Верш—8, 25а.
- Дні ідуць за днямі... (верш)—8, 25а.
- Доктар дапамог («Смачна спіць Лукаш на печы...»). Апавяданне
вершам—8, 25а.
- Доля батрачкі («Маці ў службу выпраўляе...»). Верш—1, 8,
25а, 40, 45.
- Драматург і лірычны паэт (апав.)—20.
- Дронік («Гора-ліха па лесе брыло...»). Верш—4, 25а.
- Дрыгва (апав.)—24, 25а, 35.
- Дуб («Многа лет і зім дуб стаяў стары...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
- Дуб («Сілачом стаіць дуб разложысты...»). Верш—2, 8, 25а, 48.
- Дуб і чароціна (апав.)—26.
- Дудар (апав.)—16, 17, 27.
- Дудка («За гарою дудка грае...»). Верш—8, 25а.
- Думкі («Дрэмлюць думкі цяжкай дрэмай...»). Верш—2, 8,
25а, 40.
- Думкі («Ой вы, думкі, думкі...»). Верш—1, 8, 25а.
- Думкі («Рана засмуцілісь...»). Верш—40; пад назвай «Рана
засмуцілісь...»—1, 8.
- Думкі («Усюды так ціхусенька...»)—25а.
- Думкі жаўнера («Разлучыўся жаўнер з сваёй роднай сям'ёй...»)
Верш—2; пад назвай «Думкі салдата»—8, 25а, 40, 45.
- Думкі салдата («Разлучыўся салдат з сваёй роднай сям'ёй...»)
Верш—8, 25а, 40, 45; пад назвай «Думкі жаўнера»—2.
- Думкі ў дарозе (апав.)—16, 25а.
- Думкі ў турме («Сохну марна я ў астрозе...»). Верш—1; пад
назвай «Сохну марна я ў астрозе...»—8, 25а, 40.

- Думкі ўюцца, тамінь грудзі... (верш)—25а.
 Дурань (казка)—25.
 Душою і сэрцам мы з вамі героі... (верш)—5, 25а; пад назвай
 «Чырвонай Арміі»—6.
 Дэпутату беларускага народа («Гонар нашаму народу...»)
 Верш—4, 25а.
 Дэпутату беларускага народа («Як светлае ранне, абнятае
 сонцам...») Верш—4, 9, 25а, 45.

Ж.

- Жніво («Рэдкае збожжа, травы палавіна...»). Верш—1, 8, 25а,
 40, 45.
 Жніўныя песні («Жарыць сонца без літосці...»). Верш—8, 25а,
 40, 45; пад назвай «Песня жніва»—2.
 Жураўліны вырай («Крылаты вандроўнік, стары журавель...»)
 Верш—6, 25а.
 Журба па вясне («Шкода мне прыгоды божай...»). Верш—2.
 Журба палёў («Уплызали хмары-горы...»). Верш—2, 8, 25а.
 Жывая вада (апав.)—14, 17, 43.
 Жыве між нас геній (верш)—4, 40.
 Жыве між нас геній («3 глыбінь жыватворчых народчага
 духа...») Верш—6, 9, 25а, 45.
 Жыве Руставелі («Ні буры, ні віхры, ні чорныя годы...»)
 Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
 Жыві народ! («Пад гоман бур пылаў наш сцяг змагання...»)
 Верш—25а.
 Жыта («Неспакойна зашумела...»). Верш—8, 25а.
 Жытні колас («На саломцы тонкай»). Верш—1, 8, 25а.

З.

- З астрога на волю («Бабёр устаў даволі рана...»). Верш—8.
 З боку ад жыцця («Там, на волі, за сцяною...»). Верш—8, 25а;
 пад назвай «Каляды»—2.
 З боку жыцця (апав.)—20, 25а.
 З дарогі («Мінула шмат гадоў...»). Верш—3, 9, 25а.
 З дарогі («Дым бялявы, дым празрысты...»)—25а.
 З дняўніка пана Жылака (апав.)—16.
 З Каўказа («У залатой калясцы сонца...»)—25а; пад назвай
 «На Каўказе»—3.
 З майго летапісу («Стаіш мая хата, між хвой кучаравых...»)
 Верш—25а.
 З мінулага («Ці тэ сон быў, ці то мары...»). Верш—25а.
 З падарожжа («Ты прыстаеш, вандроўнік, у дарозе?...»)
 Верш—7, 25а.
 З песень адзінокага («Я—адзін жыву без дому...»). Верш—8,
 25а; пад назвай «Песня адзінокага»—2.
 З Рабіндраната Тагора («Скажы мне, мой любы...»)
 Верш—3, 25а.
 З Рабіндраната Тагора («Шапнуў ён: мілая, ну глянь...»)
 Верш—3, 25а.
 З турмы («Цесна мне тут, горка мне!...»). Верш—1, 8, 25а,
 40, 45.

- За дождж («Ну ж і была вясна сухая...»). Апавяданне
вершам—25а.
- За навуку («Заціхаюць гоні і даліны...»). Верш—4, 25а, 48.
- За новую вёску («Драўляныя хаты, салома і мох...»). Верш з
цыкла «Восеньскае»—3, 25а.
- За падаткі («Колькі ўжо раз за падаткі...»). Верш—1, 8, 25а,
40, 45.
- За што пабіліся хлопцы (апав.)—26.
- Забытая магіла («Адно захавана названне...»). Верш—8, 25а.
- Загібелька («Быць можа я крыху дзівак...»). Верш—3, 25а.
- Зайчыкі (казка)—33.
- Заклад (апав.)—24.
- Закліканне вясны («Ты прыдзі, вясна жаданая...»). Верш—8,
25а, 40.
- «Закон» Трумэна і К^о («У Трумэну знайшлі бандыты...»).
Верш—25а.
- Замест прадмовы («Не ў адной толькі людскай душы...»).
Верш—17.
- Запытай ты слэбе, чалавеча... (верш)—6, 25а.
- Засада («Над заціхшаю дарогай...»). Верш—6, 25а.
- Заход сонца («Дагараў дзень, і знікалі...»). Верш—2, 8, 25а, 26.
- Заходняй Беларусі («Граніц няма шаленству катаў...»).
Верш—3, 25а.
- Зачынае гоман вецер непакорны... (верш з цыкла «Восень
скае»)—3, 9, 25а, 40.
- Зварог («Ідзе паважна перамогац...»). Верш—25а.
- Згнанніку («Брат маркотны, брат мой бедны...»). Верш—25а.
- Зіма (апав.)—26.
- Зіма («Белым снегам замятае...»). Верш—1, 25а, 26.
- Зіма («Надышлі марозы...»). Верш—2, 8, 25а, 44, 48.
- Зіма ў вёсцы (апав.)—26.
- Зімні вечар (апав.)—26.
- Зімні вечар («Загудуць вятругі ў полі...»). Верш—8; пад наз-
вай «У зімні вечар»—25а.
- Зімія халады (апав.)—26.
- Зімой у Балачанцы («Пад белай страхою стаіўся пасёлак...»).
Верш—25а.
- Злавіў (апав.)—16, 18, 25а.
- Зло—заўсёды зло (апав.)—16, 17.
- Злучыліся (апав.)—16.
- Змаганне з п'янствам («Мы заўсёды выпівалі...»). Кароткі
фельетон—25а.
- Змаганнікам за Кастрычнік («Бушавала бура з сілай нечува-
най...»). Верш—8, 9, 25а, 40, 45.
- Зміграку Бядулі («Адсек ты, Змітрок, тым часам—не жарты:
дваццаць пяць гадоў...»). Верш—3.
- Знайшлі (апав.)—16, 18, 25а.
- Зноў павеяла турмою... (верш)—2; пад назвай «На астрожны
лад»—8, 40.
- Зоркі-анёлы (апав.)—14.
- Зоры далёкія, зоры бліскучыя... (верш)—40; пад назвай
«Гусі»—1, 8.

Зямля савецкая («Многа было сварак, бояк, калачэчы...»)
Верш з цыкла «Восеньскае»—3, 9, 25а.

Зяць («Цёвiча к зяцю прышла ў госці...»). Верш—8.

I.

Грышча («У карчомцы грук вялікі...»). Апавяданне вершам—8, 25а.

Ідзі! («Стаміўся ты, дружа, знямог...»). Верш—4, 7, 25а, 40.

Ім месца няма ў грамадзе! («Шалее фашысцкі падлюга...»).
Верш—6.

Імяніны (апав.)—14; пад назвай «Пісаравы імяніны»—18, 25а.

«Іскры Ільіча» («У пасцельку легла Ганя...»). Верш—3, 25а.

K.

Кажух старога Анісіма (апав.)—16, 17, 25а.

Казкі жыцця (апав.)—16.

Калгаснае (1. Старой вёсцы. 2. Бабулька. 3. Кулак. 4. Сялянка.
5. Серадняк. 6. Бядняк. 7. Моладзь). Вершы—8, 25а.

Калгасу «Слабада» («Не дужа вялікі калгас «Слабада»...»).
Верш—3, 9, 25а.

Калектыў пана Тарбецкага (апав.)—20; пад назвай «У дварэ
пана Тарбецкага»—25а.

Калі спакой? («Ці ж я вясёлым быць магу?...»). Верш—6, 25а.

Калодка пчол (апав.)—14, 18, 25а.

Калымага Рым—Берлін («На дарозе пыл і дым...»). Верш—25а.

Каля акна ў астрозе («Высока, высокая ў астрозе...»).
Верш—8, 25а.

Каля возера ўночы (апав.)—26.

Каля грэблі за балотам... (верш)—2.

Каля заставы (апав.)—39; пад назвай «Макарка Навак»—
25а, 47.

Каля гарога («Прад жалезнымі дзвярыма...»). Верш—8, 25а.

Калядны вечар (апав.)—14, 25а.

Каляды («Там, на волі, за сцяною...»). Верш—2; пад назвай
«З боку жыцця»—8, 25а.

Каманіну, Молакаву і Слепнёву («Панурая поўнач. Халоднае
мора...»). Верш—3, 9, 25а.

Канец зімы (апав.)—26.

Канстытуцыя («Канстытуцыю далі...»). Верш—8, 25а, 40, 45.

Кантракт (апав.)—14, 18, 25а.

Капайце яму, далакопы («Зямля ў агні, у горкім дыме...»).
Верш—25а.

Катаржнікі («Цесны дварык, непрыгожа...»). Верш—1, 8, 25а.

Қаханне («Ці помчыш ты, Ганна...»). Верш—8, 25а.

Кветка («За агарожаю перад астрагам...»). Верш—1

Кветкі («Вянучэ дарэмна ў глухіх закавулках...»). Верш—25а.

Кінохроніка (апав.)—25а.

Кінце смутак («Што вы, хлопцы, пахмурнелі?...»). Верш—8, 25а,
40, 45; пад назвай «Што вы, хлопцы, пахмурнелі...»—1;

«Не нудзіся»—26.

Кірмаш (апав.)—14, 18, 25а.

Кірыла («Як паглядзіш—божа мілы!...»). Верш—25а.

Қлятва («Прад народамі і Радзімай...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.

- Комсамалец Май («Ідзе Май у паходы, дазоры...»). Верш—3, 9, 25а.
- Комсамольцам («Аб змене чырвонай даўно грыміць слава...»). Верш—4, 9, 25а, 40.
- Комсамольцам («Прывет вам, племя маладое...»). Верш—3, 9, 25а, 45.
- Конь і сабака («Свабодны конь гуляў на волі...»). Верш—26, 44.
- Краіне Советаў («Адзванілі званы на званіцах...»). Верш—3, 8, 25а, 40, 45.
- Краска («Краска мілая мая...»). Верш—2, 8, 25а, 45
- Крумкачы («Па-над лесам крумкач кружыць...»). Верш—6, 25а.
- Крывавы вір (апав.)—19.
- Крыніца (апав.)—17.
- Кулак («Мяне ашэльмавалі...»). Верш, змешчан у цыкле «Калгаснае»—8, 25а.
- Купальскія святлякі (апав.)—17.
- Курская анамалія (апав.)—20.
- Куцця (апав.)—26.

Л.

- Ландыш (Верш С. Гарадзецкага, пераклад з рус. мовы).—4.
- Ластаўкі (апав.)—26.
- Ленінскаму Комсамолу («Сеяў Ленін, сейбіт дбалы...»). Верш—25а.
- Ленінскім шляхам («Празорлівым зрокам...»). Верш—25а.
- Лес («Глуха шэпча лес зялёны...»). Верш—8, 25а, 45.
- Лес («Успомню я лес Беларусі...»). Верш—7.
- Лес («Ціха, глуха ў лесе...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
- Лета (апав.)—26.
- Летам («Ну-ж, і волі, волі ў гаі за вёскай...»). Верш—4, 9, 25а, 45, 48.
- Летні поўдзень (апав.)—26.
- Летняя ноч (апав.)—26.
- Летняя раніца ў вёсцы (апав.)—26.
- Леў і воўк (казка)—26, 31.
- Ліпы старыя («Ліпы старыя шумяць за сцяною...»). Верш—8, 25а.
- Люд стогне, гаруе пад цяжарам мечы... (верш)—2, 8, 40.
- Людскія слёзы («Слёзы людскія, слёзы людскія...»). Верш—25а, 26.
- Лясам Беларусі («З маленства люблю я лясы...»). Верш—7, 9, 25а, 45.
- Лясны пажар (апав.)—26.

М.

- М. Д. М. («Ты без мяне, а я далёка...»). Верш—6.
- М. Д. М. («Я радасці большай не ведаў бы ў свеце...»). Верш—25а.
- Мае мары («Далёка мы ад роднае зямлі...»). Верш—6, 7, 9, 25а.
- Маёй вясне («Каб я волю меў...»). Верш—2, 8, 25а.
- Маёй каханцы («Я паеду да яе, да каханай маёй...»). Верш—3, 8, 25а.

- Маёй Марусі («Наплыў туман. Зямля ў імгле...»). Верш—7.
- Малады дубок (алав.)—16, 28.
- Май («Сышлі халодныя туманы...»). Верш—4, 25а.
- Майму другу («Не малую дарогу прайшлі мы...»). Верш—6, 7, 9, 25а.
- Майскае свята («Па савецкіх гарадах, па сёлах...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Майская раніца («У небе бяздонным, дзе хмаркі купаюцца...»). Верш—25а.
- Макарка Навак (апав.)—25а, 47; пад назвай «Каля заста-вы»—39.
- Малады дубок (апав.)—25а, 43, 47.
- Малебен («Як свет наш з'явіўся...»). Верш—25а, 40.
- Мара («Шоў дарожны адзінока...»). Верш—8; пад назвай «Маравя»—2.
- Маравя («Шоў дарожны адзінока...»). Верш—2; пад назвай «Мара»—8.
- Мары аб вясне («І халодна, і дзень нам служыць мала...»). Верш—25а.
- Маскве («Бурліць на подступах к сталіцы...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
- Мацерына гора («За сямом у полі...»). Верш—8, 25а; пад наз-вай «Гора мацеры»—2.
- Мацерына прычытанне («Верхам крыжастым узняўшысь вы-сока...»). Верш—2.
- Маці («Непрыветиз цераз вокны ночка пазірае...»). Верш—1, 8, 25а, 40.
- Мая зямля («Далёка ты, мая зямля-матуля...»). Верш—6, 25а.
- Месяц («Ціха месяц адзінокі...»). Верш—1, 2, 8, 25а, 40.
- Мікалаю ІІ («Дзесяць год Мікола думаў...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
- Мінск («Пахілыя вербы, як тыя бабулі...»). Верш—25а.
- Міхасёвы прыгоды (паэма)—36, 48.
- Многа слаўненькіх куточкаў ёсць у нашым краі... (верш)—8, 25а.
- Могілкі (апав.)—26.
- Могілкі («Круглае поле. Горы каменя...»). Верш—1, 24.
- Могілкі («Круглае поле. Узгоркі, каменне...»). Верш—8, 25а, 40.
- Мой дом («Між ніў дарожкаю сляпою...»). Верш—4, 7, 9, 25а, 40, 45.
- Моладасць («Чым успомніць цябе, моладасць...»). Верш—8, 25а.
- Моладзь («Мы не хочам жыць так далей...»). Верш з цыкла «Калгаснае»—8, 25а.
- Мужык («Я—мужык, бядак пахілы...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
- Мужык («Я—мужык сынока...»). Верш—1, 8, 25а, 40.
- Мужык і зэгарак (казка)—26.
- Мужык і пан (казка)—26.
- Мужык і цыган (казка)—26.
- Мужычае жыццё («Божа, божа, твая воля...»). Верш—1, 8, 25а, 26, 40.
- Мужычая ніва («На мужычым полі...»). Верш—1, 25а, 26.
- Мурашкі (апав.)—26.
- Мурашкі і іх будова (апісанне)—26.
- Муха («Ноч. У хаце ўсе паснулі...»). Верш—2, 8, 25а.
- Мы маўчалі, як нямыя... (верш)—25а.

- Мы ходзім спатыкаемся... (верш)—1; пад назвай «Наша возь-
мех—8, 25а, 40.
Мяцеліца (апав.)—26.
Мяцеліца («Нізка звіслі над зямлёю...»). Верш—2, 8, 25а, 45.

Н.

- На абарону («Грымяць гарматы ўдзень і ўночы...»). Верш—
5, 25а.
На адзіноце («Між глыбокіх снягоў...»). Верш—2, 8, 25а.
На астрожны лад («Зноў павеяла турмою...»). Верш—8, 25а, 40;
пад назвай «Зноў павеяла турмою...»—2.
На варту («Крывазыя здані, агністыя бляскі...»). Верш—3,
9, 25а.
На восі Рым—Берлін («Раззявіў пасць Гітлер шырока...»).
Верш—5, 25а.
На вясенні лад («Рассеяла сонца, як сейбіт, зернята...»).
Верш—25а.
На гасцінцы («Белым інеем пакрыты...»). Верш—25а, 26.
На гасцінцы («Чыстым інеем пакрыты...»). Верш—1.
На дарозе («Не крычы, пан: «Прэч з дарогі!...»). Верш—25а.
На жалезнай дарозе (апав.)—28, 43, 47; пад назвай «На чы-
гунцы»—25а.
На захад («Апала заслона мядзяная хмар...»). Верш—6, 7, 9, 25а.
На захадзе сонца («Схіляецца дзень к надвячорку...»).
Верш—7, 25а.
На звера («К канцу падыходзіць дарога крыві і ярма...»).
Верш—6, 9, 25а, 45.
На Каўказе («У залатой калысцы сонца...»). Верш—3; пад наз-
вай «З Каўказа»—25а.
На крыжовых дарогах («На пагорку ў чыстым полі...»).
Верш—2, 8, 25а, 40.
На лузе («Вецер паўднёвы ў лузе квяцістым...»). Верш—2,
8, 25а.
На лузе («Добра ў лузе ў час палудны...»). Верш—2, 8, 25а, 48.
На магілах герояў («Ускрай старых магіл, дзе хвоі...»).
Верш—25а.
На міжнародныя тэмы («Захадзіўся папа, дванаццаты Пій...»).
Верш—25а.
На мяжы («Бывай здароў, мой год старэнькі...»). Верш—1, 25а.
На начлезе (апав.)—16, 18, 25а, 43.
На ніве («Гэй, мой конік! Гэй, мой сівы!...»). Верш—2, 8, 25а.
На новай зямлі («Ляжыць шырокая дарога...»). Верш—4, 9, 25а,
40, 45.
На Новы Год («З Новым Годам, з шчасцем новым!...»).
Верш—25а.
На Новы Год («Чым пацешыш ты нас, Новы Годзе?..»).
Верш—25а.
На новы рубеж («Замлелі тужлівыя далі...»). Верш—6, 25а.
На павароце («Мяне ўжо радуе і тое...»). Верш—2, 25а.
На пагібель Гітлеру («Запамятай цвёрда...»). Верш—6; пад
назвай «Фашысцкім баядытам»—5.
На пажарышчы («Пялыхаў агонь...»). Верш—6, 25а.

- На пералётах («Наведаў я той дом, даўно знаёмы...»). Верш—7, 25а.
- На пераломе («Дні бягуць ды бягуць...»). Верш—2, 8.
- На полі («Шэпчуць згодна каласінкі...»). Верш—2, 8, 25а.
- На полі вясною («Люблю я прыволле...»). Верш—1, 8, 25а, 48.
- На прадвесні («Эх, наперла ліха-гора...»). Верш—1, 8, 25а, 26, 40.
- На прастор! («Гэй, на волю, на разлогі...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
- На прасторах жыцця (апов.)—20, 22, 25а.
- На развітанні («Вячарэла і цішала...»). Верш—8, 25а; пад назвай «Раставанне»—2.
- На раздарэжжы («Пры шляху шырокім...»). Верш—2, 8, 25а.
- На ростані («Ты скажы мне, цьма глухая...»). Верш—1.
- На ростанках («Ты скажы мне, цьма глухая...»). Верш—8, 25а, 40.
- На ростанях (апов.)—25а.
- На ростанях («Шмат напісаць мне аб чым трэба...»). Верш—7, 25а.
- На руінах прошласці («Праз пяць гадоў я зноў наведаў Вусце...»). Верш—7, 9, 25а.
- На рэчцы («У бераг высокі, дзе лозы расгуць...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
- На рэчцы зімою («Не сядзіцца ў хаце хлопчыку малому...»). Верш—8, 25а, 41, 48.
- На «святой зямлі» (апов.)—25а.
- На ўсходзе сонца («Взплывае круг агністы...»). Верш—4, 7, 9, 25а, 40, 45.
- На чужым грунце (апов.)—17.
- На чужыне («Час праходзіць, жыццё гіне...»). Верш—2.
- На чыгунцы (апов.)—25а; пад назвай «На жалезнай дарозе»—43, 47.
- На «шлюб» пана Студніцкага («Пан Студніцкі кроіць мапу...»). Верш—8, 9, 25а.
- Навальніца (апов.)—26.
- Навальніца («У небе свае адбываліся справы...»). Урывак з паэмы «Адплата»—7, 9.
- Над магілаю друга («Падбіўся ў дарозе ты, дружа...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
- Над магілай партызана («На ўзгорку пясчаным тры хвоі...»). Верш—6, 9, 25а, 45.
- Над Прутам («Над Прутам дзень заняўся новы...»). Верш—25а.
- Над Свіслаччу («Растрэслі адзенне лясы...»). Верш—4, 7, 9, 25а, 40.
- Надрывайся і шумі.. (верш)—2, 25а.
- Надыход зімы («Мяккі снег кладзецца пухам...»). Верш—48.
- Назваеца зарабіў (апов.)—20, 25а.
- Наперад («Багаты і прасторны...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Наперад! («Грымяць многаспеўнасцю гукаў супольных...») Верш—4, 7, 9, 45.
- Народам СССР («Быў час небяспечны, трывожны...»). Верш—4, 9, 25а, 45.
- Народу-барацьбігу («Няхай зямлю імгла аблягае...»). Верш—5, 6, 9, 25а, 45.

- Наталька, Джон і муха. (апав.)—25а, 28, 47.
 Начаткі (Урывак з паэмы «Новая зямля») —42.
 Наш палегак паміж межаў... (верш)—26.
 Наш рэдны край («Край наш бедны, край наш родны...») Верш—1, 8, 25а, 26, 40, 45.
 Наш шлях («Журбэтных прагалы, дзе ні гляну...»). Верш—25а.
 Наша возьме («Мы ходзім, спатыкаемся...»). Верш—8, 25а, 40; пад назвай «Мы ходзім, спатыкаемся...»—1.
 Наша гуменца («Я люблю наша гуменца...»). Верш—25а.
 Наша дарога («Мая Айчына маладая!»). Верш—25а.
 Наша доля («Наша доля нас не знае...»). Верш—1, 8, 25а, 40, 45.
 Наша сяло («Між узгоркаў над ракою...»). Верш—1, 8, 25а, 40.
 Нашы дні («Праімчаўся віхор, пыл і затхласць размеў...»). Верш—3, 8, 9, 25а, 40, 45.
 Не бядуй! («Не бядуй, што сонца нізка...»). Верш—1, 8, 25а, 40, 45.
 Не дай божа, сэрцам знікнуць... (верш)—2, 25а.
 Не дамся! («Вось мяне і пасадзілі...»). Верш—2, 25а.
 Не нудзіся! («Што вы, хлопцы, пахмурнелі?...»). Верш—26; пад назвай «Што вы хлопцы пахмурнелі!...»—1; «Кінець смутак»—8, 25а, 40, 45.
 Не пытайце, не прасіце... (верш)—1, 8, 25а, 40.
 Не тужы («Ты не тужы—мінецца восень...»). Верш—4, 25а.
 Неба («Дружа! Кінь на неба вока...»). Верш—8, 25а.
 Неба («Зоркі таемныя, зоркі далёкія...»). Верш—2.
 Невядомы хлопчык («Не ведаю, адкуль ён, хто такі...»). Верш—6.
 Недаступны (апав.)—16, 18, 25а.
 Нёман («Льецца Нёман паміж гораў...»). Верш—25а, 26.
 Нёманаў дар (апав.)—15, 25а.
 Неўспагаднасць («Слаўся дым па тых прасторах...»). Верш—2.
 Ні красак, ні зыкаў. Замерла прырода... Верш—2, 25а.
 Новаму Году («Хто нам скажа, хто згадае, чым нас Новы Год спаткае...»). Верш—8, 25а, 40; пад назвай «Хто нам скажа, хто згадае...»—2.
 Новаму 1915 году («Ты прыдзі да нас не з здрадай...»). Верш—25а.
 Новая зямля (паэма)—10, 25а.
 Новая паходная («Рушым дружна грамадою...»). Верш з цыкла «Песні аб імперыялістычнай вайне»—3, 25а, 40.
 Ноч («Між палёў шырокіх я адзін стаю...»). Верш—1, 7, 8, 25а.
 Ноч («Што за ноч! Што за ціш!...»). Верш—3, 25а.
 Ноч, калі зацвітае папараць (апав.)—17.
 Ноч пад Новы Год («Замкнула зямля свой яшчэ адзін круг...»). Верш—4, 7.
 Ноч перад навалніцай («Стаў чырван месяц круглалицы...»). Верш—2, 8, 25а, 40, 45.
 Ноч у астрозе («Ноч глухая. Ціха...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
 Ну, якіх-жа прыгод... (верш)—2.
 Нявольніцтва («Глуха стала пасля буры»). Верш—8, 25а, 40.
 Нягода («Мы чакалі нецярпліва...»). Верш—1.
 Нязбытныя надзеі («Ціха калоссі, схіліўшы галовы...»). Верш—8, 25а; пад назвай «Хмары»—1.

Нямецкаму звар'ю («Насунуўся густа на зямлю туман...»).
Верш—6; пад назвай «Фашысцкаму звар'ю»—25а.
Няшчасная маці («У кожную ночку, як свет заціхае...»).
Верш—2, 8.

П.

Па дзядзьках («Пакараў мяне бог...»). Верш—8.
Пагулю на волі... (верш)—8, 25а; пад назвай «Вецер»—2.
Пад Новы Год (апав.)—27.
Пад Нсвы Год («Нэч глухая, цьма, завея...»). Апавяданне вер-
шам—2, 8, 25а.
Пад спеў ветра («Вее вецер, свішча ў коміне...»). Верш—8,
25а, 40.
Пад Сталінскім сонцам («Узыйдзі на гору, браце...»). Верш—4,
9, 25а, 40, 45.
Пад сцягам Леніна—Сталіна («Нас дружба народаў навікі
злучыла...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
Пад шум ветру («Праляцела борзда лета...»). Верш—1, 8, 25а
Пажаданні пад Новы Год («Пажадаю, сябры-песняры...»).
Верш—4, 7.
Пажаданні пад Новы 1943 год («Слова сваё шлю роднаму
краю...»). Верш—25а.
Палессе (апав.)—26.
Палессе («Край лясоў, край балот...»). Верш—8, 25а, 40.
Палессе («Усё балоты ды балоты...»). Верш—25а, 26.
Палеская вёска (апав.)—26.
Палескія вобразы («Цёмны бор, кусты, балоты...»). Верш—1, 25а.
Памяці В. П. Чкалава («Сям'я арлоў асірацела...»). Верш—
4, 25а,
Памяці герояў («Для радасці, шчасця магутнай Айчыны...»)
Верш—3, 9, 25а.
Памяці Л. Н. Талстога («Ты сышоў з жыцця дарогі...»)
Верш—25а.
Памяці П. Осіпенка і А. Серова («Журбою заслаўся наш ра-
дасны дзень...»). Верш—4, 25а.
Памяці С. М. Кірава («Замоўклі натхнёныя словы...»). Верш—8,
9, 25а, 45.
Панам («Эх, панове, ніц не бендзе...»).—25а.
Панам-ваякам («Забразгалі «шабелькамі...»). Верш—3, 8,
25а, 40.
Панас гуляе («Шгэ мне жонка! Што мне дзеці...»). Верш—
1, 25а.
Панская ласка («За вашу «ласку» панскую...»). Верш—3, 8,
9, 25а.
Панскі гнёт («Няхай паны ў сваёй дурноце...»). Верш—3; пад
назвай «Братам Заходняй Беларусі»—9, 40.
Парад («Рад за радам чоткім крокам...»). Верш—4, 25а, 40.
Партызанская песня («Эй, з-за лесу, ды з-за гор»). Верш—4, 25а.
Паслушная жонка («Эх, Тацянка! Эх, дзяўчынка!..»). Апавядан-
не вершам—8, 25а.
Пасля зімы («Вышла з халоднай пасцелі зямля...»). Верш—4, 7,
25а, 40.

- Пасля навальніцы («Навальніцы няма, навальніца сышла...»).
Верш—2.
- Пасля навальніцы («Над полем, дзе спелі жыты і пшаніца...»)
З паэмы «Адплата»—7, 9, 45.
- Пастушка («Будзіць матка сваю дочку...»). Верш—8, 25а.
- Пастушок («Б'яск гарачы слепіць вочы...»). Верш—8.
- Паўлюкова бяда («На дварэ даўно сцягнулася...»). Апавяданне
вершам—8, 25а.
- Паўлюковы думкі (апав.)—25а.
- Пахаванне («Чую зван я нудны...»). Верш—1, 8, 25, 26.
- Пахаванне Гейдрых («Кат Гейдрых ляжаў у труне...»)
Верш—6, 25а.
- Пахмелле («Годзе жонка! Ну не лайся...»). Верш—8, 25а.
- Перад бурай («Сінь і глыб без канца-краю...»). Верш—2, 8,
25а, 45.
- Перад восенню («Што задумалась, зажурылася...»). Верш—2.
- Перад восенню («Засмуцілася, зажурылася...»). Верш—8, 25а,
пад назвай «Восень»—44.
- Перад дарогай («Эх, як тупну я нагою...»). Верш—25а.
- Перад дарогаю («І надоўга асудзілі...»). Верш—8, 25а.
- Перад судом («Не ў салдаты выпраўляе...»). Верш—8, 25а,
40, 45.
- Перадвыбарнае («Паважна так і ўрачыста...»). Верш—25а; пад
назвай «Прадвыбарнае»—4, 9, 45.
- Пераможны май («Дарогай вольнай, зорнаю...»). Верш—4, 9,
25а, 45.
- Першае знаёмства («Помню, помню тую ночку!...»). Верш—8,
25а, 40.
- Першы гром («Голасам моцы, ціха і важна...»). Верш—2, 8,
25а, 45.
- Першы дэпутат («Сімвалам радасці, праўды і волі...»).—25а.
- Першы заробтак (1. Дома; 2. Перад выпраўкай; 3. У чужых;
4. Не вытрымаў). Апавяданне вершам—1, 8, 25а.
- Першы Май («Кожны год прыдае табе сілы...»). Верш—9, 25а.
- Першыя асеннія ночы (апав.)—26.
- Песні аб імперыялістычнай вайне (1. Песня салдаткі. 2. Сал-
дацкая песня. 3. Новая паходная). Цыкл вершаў—25а, 40.
- Песні вясны («Песні ў полі, шум і гоман...»). Верш—2, 8,
25а, 40, 45.
- Песні зімы («Люблю я зімы з маразамі...»). Верш—2, 8, 25а, 45.
- Песня («Песня, дзіцятка, сэрца балючага...»). Верш—25а.
- Песня аб вясне («Уцякай, мароз-дзядуля!...»). Верш—3, 9, 25а,
40, 45, 48.
- Песня адзінокага («Я—адзін, жыву без дому...»). Верш—2; пад
назвай «З песень адзінокага»—8.
- Песня батрака («Я не маю сваёй хаткі...»). Верш—2; пад назвай
«Я не маю сваёй хаткі»—8.
- Песня жніва («Жарыць сонца без літосці...»). Верш—2; пад
назвай «Жніўныя песні»—8, 40, 45.
- Песня Кастрычніку («Вялік разгон, шырок размах...»). Верш—3,
9, 25а, 45.
- Песня ластаўкі («Я саўю гняздо пад стрэхай...»). Верш—26.

- Песня над калыскай («А-а! а-а! мой сынок...»). Верш—1, 8, 25а; пад назвай «Песня пры калысцы»—26.
- Песня няволі («Як лёгкі дым, як тонкі пар...»). Верш—1, 8, 25а.
- Песня пілота («У неба высока ўзлятае арол»). Верш—25а.
- Песня пры калысцы («А-а! а-а! мой сынок!...»). Верш—26; пад назвай «Песня над калыскай»—1, 8, 25а.
- Песня птушкі (казка)—26.
- Песня п'янага («Выпў, Янка, чарку ты...»). Верш—8, 25а.
- Песня п'янага («Я сягоння падгуляў...»). Верш—2.
- Песня салдаткі («Гнуцца лозы над крыніцай...»). Верш з цыкла «Песні аб імперыялістычнай вайне»—3, 25а, 40.
- Песняй вітаю я вас («Леглі шырока нівы калгасаў...»). Верш—3, 9, 25а, 45.
- Песнярам Совецкай зямлі («Мы расчынім вам дзверы гасціна...»). Верш—3, 9, 25а.
- Песняру («Заспявай ты мне песню такую...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
- Піонерам («Шлях паказан вам шырокі...»). Верш—3, 8, 9, 25а, 40, 45.
- Піонерская песня («Мы—дзятва зямлі шчаслівай...»). Верш—4, 9, 25а, 45.
- Пісаравы імяніны (апав.)—18, 25а; пад назвай «Імяніны»—14.
- Пісьмо з астрага («Напішы мне, калі ласка...»). Верш—8, 25а, 40.
- Пісьмо з турмы («Напішы мне, калі ласка...»). Верш—1.
- Плытнікі («Клумац за плечамі...»). Верш—1, 8, 25а, 40.
- Позна. Восень агаліла... (верш)—2, 25а.
- Позняя восень (апав.)—26.
- Покліч («Гэй, чулыя сэрцам! Гэй, душы жывыя!...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
- Покліч («Гэй, чуеце хлопцы? Дзе вы, скажэце?...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
- Поле («Зараслі вы, межы, у полі...»). Верш—2, 8, 25а, 40, 45.
- Польскім катам («Польшча панскае «культуры»...»). Верш—3, 8, 9, 25а.
- Правадыру і настаўніку («Ад чыстага сэрца, проста і шчыра...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Правадыру народаў («Вышлі мы ў прасторы...»). Верш—3, 9, 25а, 45.
- Правадыру народаў («Настаўнік наш мудры! Для шчасця людскога...»). Верш—25а.
- Прад навалніцаю («У хмурках сонца заблудзіла...»). Верш—26.
- Прад навалніцаю ў ночы (апав.)—26.
- Прадвыбарнае («Паважна так і урачыста...»). Верш—4, 9, 45; пад назвай «Перадвыбарнае»—25а.
- Прайшлі незваротна дзянькі залатыя... (верш)—8, 25а.
- Пракурор (апав.)—20.
- Прапаў чалавек («Каля карчмы шум і гоман...»). Апавяданне вершам—8, 25а.
- Проціў вады (апав.)—17.
- Прывітанне Маскве («На усход, у Крэмель, у новы свет...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Прылёт птушак (апав.)—26.

- Птушкі ў лесе шчабяталі... (верш)—1, 25а.
 Пчала і шэршань (казка)—34.
 Пытанне («Дзе ты, мая доля...»). Верш—25а.
 Пясняр («Кажуць людзі: «Што ты смутны?...»). Верш—1, 8, 25а.
 Пятрусь-касец («Штоў Пятрусь дадому з лугу...»). Верш—2, 8, 25а.

Р.

- Радасная сустрэча («Нявесела ў хаце...»). Верш—4, 25а.
 Радасць («Ходзіць вецер па даліне...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
 Развітанне («Разышліся мы ў трывожны час»). Верш—25а.
 Раздум'е («Зірну я на неба...»). Верш—2, 8.
 Разліў Нёмана (апав.)—26.
 Рак-вусач («Ну, пачнем мы казку так...»). Верш—44.
 Рана засмуцілісь думкі, сэрца дзеткі... (верш)—1, 8; пад назвай «Думкі»—40; пад назвай «Рана вам журыцца, думкі, сэрца дзеткі...»—25а.
 Раніца вясною («Ціха ў полі, ціха ў лесе...»). Верш—2.
 Раскуты Праметэй («Зашумела, забурліла вольная крыніца...»). Верш—3, 9, 25а, 45.
 Растанне («Вячарэла і цішала...»). Верш—2; пад назвай «На развітанні»—8.
 Роднае поле («Поле убогае, поле пясчанае»). Верш—25а.
 Роднай краіне («Мы з гордасцю і радасцю глядзім...»). Верш—4, 25а, 40.
 Роднаму краю («Знае толькі бог адзіны...»). Верш—25а.
 Роднаму краю («Мэй край ясназоры! Прайшоў ты нямала...»). Верш—25а.
 Роднаму краю і народу («Я калісьці нямала складаў...»). Верш—25а.
 Родны шлях («Шлях старадаўні, вядомы ў народзе...»). Верш—5; пад назвай «Стары гасцінец»—6, 9, 25а, 45.
 Родныя вобразы («Вобразы міляга роднага краю...»). Верш—1, 8, 25а, 40, 45.
 Родныя песні («Вісне скарга ўздоўж Нёмна...»). Верш—1, 8, 25а, 40.
 Рольнік («Цёплы вечар. Ціха ўсюды...»). Верш—8, 25а; пад назвай «Хлебзроб»—1.
 Ручэй (апав.)—26.
 Ручэй («Між алешын, кустоў...»). Верш—8, 25а, 45, 48.
 Рыбакова хата (паэма)—9, 13, 25а.
 Рыгорава памылка (апав.)—25а.
 «Рыну!» («Было і звялося—свет іншы паўстаў...»). Верш—2.

С.

- Сабе і сваім равеснікам («Ідуць за падзеяй падзеі...»). Верш—3, 9, 25а.
 Савось-распуснік («Вось што дзеткі, мае краскі...»). Верш—37, 44, 48.
 Салавей (апав.)—27, 43.
 Салар («Рассыпала сонца каралі...»). Верш—9, 25а, 45.

- Салдацкая песня («Старана чужая—не родная маці...»). Верш з цыкла «Песні аб імперыялістычнай вайне»—3, 25а, 40.
- Салюты Масквы («Як голас прадвесня, як гімн вызвалення...»). Верш—25а.
- Санітарка Таня (апав.)—25а.
- Свайму народу («На прастор, на шырокі разлог...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- «Святы Ян» («Арганісты пан Сарнецкі...»). Апавяданне вершам—8, 25а.
- Серадняк («Па чыну мне паложана...»). Верш з цыкла «Калгаснае»—8, 25а.
- Сіла агітацыі («Прыехаў ў вёску таварыш з раёна...»). Верш—8.
- Сіла маладая («Што ні дзень, што ні час наша сіла расце...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Сірата—Юрка (апав.)—25а.
- Скора ў полі забушуе... Верш—1, 25а.
- «Слабода» (апав.)—25а.
- Слава Арміі Чырвонай («Пазірае ноч у вокны...»). Верш—4, 25а.
- Слава героям! («Такой эпапеі, герояў такіх...»). Верш—4, 25а, 40.
- Смерць арыштанта («Праз астрожны двор закрыты...»). Верш—2, 8, 25а.
- Смерць разбойнікам («Рассыплецца ў прах тая глыбіна сталі...»). Верш—25а.
- Совецкай Арміі («На свеце спакою няма...»). Верш—25а.
- Совецкай Беларусі («Безыменнай, безгалосай ты была, краіна...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Совецкім народам («Розум і воля, і сэрца народаў!...»). Верш—9, 25а, 45.
- Совецкія годы («Далёка сягоння ад нас ліхалёцце...»). Верш—25а.
- Сон у турме («Рана Сцёпка прабудзіўся...»). Верш—1; пад назвай «Сцёпкаў сон»—8.
- Сорак другі («Адышоў у вечнасць кануў...»). Верш—6; пад назвай «1942»—25а.
- Сохну марна я ў астрозе... Верш—8, 25а, 40; пад назвай «Думкі ў турме»—1.
- Соцкі падвёў (апав.)—14, 18, 25а.
- «Соцыяліст» (апав.)—16, 25а.
- Сталін, партыя і народ («Цёмныя ночы, дні ліхалецця...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.
- Сталінскае слова («У хвалях эфіра, як мудрасць зямлі...»). Верш—6, 9, 25, 45.
- Сталінская Канстытуцыя («Разгарнуў магутна раме...»). Верш—3, 9, 25а, 40, 45.
- Стараста (апав.)—16, 18, 25а.
- Старасць—не радасць (апав.)—16, 25а.
- Старая праўда («Покі грош ёсць у кішэні...»). Верш—25а.
- Старой вёсцы («Убогая старая вёска...»). Верш з цыкла «Калгаснае»—8, 9, 25а, 45.
- Старому парадку («Ой, стары парадак...»). Верш—8, 25а, 45.
- Стары гасцінец («Шлях старадаўні, вядомы ў народзе...»). Верш—6, 9, 25а, 45; пад назвай «Родны шлях»—5.
- Стары лес (апав.)—17.

- Старыя дубы («Зноў я бачу, зноў вітаю...»). Верш—2, 25а.
 Старыя падрызнікі (апав.)—16, 18.
 Старыя песні («Скарга нязменная, гора нязбытае...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
 Стогі («Ой, вы, стогі высокія...»). Верш—25а, 26.
 Страшнае спатканне (апав.)—25а, 27, 43, 47.
 Суд у лесе (паэма)—11, 25а.
 Сустрэча з ворагам (апав.)—25а, 47.
 Суш (апав.)—26.
 Суш («Выйдзі ў поле, глянь, паслухай...»). Верш—2, 25а.
 Сцепкаў сон («Рана Сцёпка абудзіўся...»). Верш—8, 25а; пад назвай «Сон у турме»—1.
 Сціхнуў шум на карыдоры... (верш)—2, 8, 25а.
 Сымон музыка (паэма)—10, 25а.
 Сябрам («Гэй, сябры мае! Дзе вы, родныя?...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
 Сябрам («Ой, вы, сябры мае мілы...»). Верш—1, 25а.
 Сябрам выгнаннікам («Гэй, вы смутныя, гэі вы бедныя...»). Верш—8, 25а; пад назвай «Братам-згнаннікам»—1.
 Сябру («Эх, і бедна-к у нас...»). Верш—8, 25а, 40, 45.
 Сялянка («І праўда, галубкі, качаемся ў брудзе!...»). Верш з цыкла «Калгаснае»—8, 25а.
 Сялянская доля («Ты памрэш, цябе не будзе...»). Верш—8, 25а.
 Сялянская рада («Скончан дзень. За стол паселі...»). Верш—8, 25а.
 Сялянскія думкі («Невясёлая, галодная...»). Верш—8, 25а, 40.
 Сяргей Карага (апав.)—19, 25а.

Г.

- Так і трэба ашуканцу (апав.)—16, 18, 25а.
 Таціна тайна («Ходзіць Гачя ў задуменні...»). Верш—3, 25а.
 Тая-ж самая даль, той-жа самы разлог... (верш)—25а.
 Толькі стогне зямля... (верш)—1, 8, 25а, 40, 45.
 Топаль («Каля Купалавай пасады...»). Верш—7, 9, 25а.
 Тоўстае палена (апав.)—18, 25а.
 Трыяка («Кочі скачуць. Дзын-дзын-дзын!...»). Верш—2.
 Тройка («Мчацца коні. Дзын-дзын-дзын!...»). Верш—8, 25а.
 Тры жаданні («Хочам мы зямлі і хлеба...»). Верш—25а.
 Трывога (апав.)—16, 18, 25а, 43, 47.
 Туды на захад (апав.)—20.
 Турэмная камера («Цесна камера, як клетка...»). Верш—1, 25а.
 1942 («Адышоў, у вечнасць кануў...»). Верш—25а; пад назвай «Сорак другі»—6.

У.

- У апошні час («Надзей не трачу я: хоць валіць дым...»). Верш—25а.
 У астрозе («Аб чым тут мне думаць у гэтай няволі...»). Верш—8, 25а.
 У астрозе («Нудна Сцёпцы за рашоткай...»). Верш—1, 8, 25а, 40.
 У астрозе вяскою («Сціхлі песні зімняй буры...»). Верш—8, 25а; пад назвай «У турме вяскою»—1.
 У балоце (апав.)—14, 17, 25а.

- У бярдзе ты радзіўся... (верш)—25а.
 У вераснёўскі вечар («Лагодны вечар, ціхі, вераснёвы...»).
 Верш—25а.
 У глыбі Палесся (апав.)—21, 25а.
 У горадзе (апав.)—25а.
 У грыбах (апав.)—26.
 У дарогу («Зложаны ў клунак...»). Верш—2, 25а.
 У дарозе («Між узгоркаў і курганаў...»). Верш—8, 25а, 40.
 У дарозе («Поле без берага, шыр несканчоная...»). Верш—2, 25а.
 У дварэ пана Тарбецкага (апав.)—25а; пад назвай «Калектыў пана Тарбецкага»—20.
 У зале крэмлёўскага палаца («Усё мне радуе тут вока...»).
 Верш—9, 25а, 45.
 У зімні вечар («Загудуць вятругі ў полі...»). Верш—25а; пад назвай «Зімні вечар»—8.
 У лесе («Люблю я лес, адвечны бор...»). Урывак з паэмы «Суд у лесе»—7, 9.
 У летні адпачынак («На століку маім ляжаць паперы...»).
 Верш—4, 7, 25а, 40.
 У майскія дні («Пеў я песні калісь у журботным тоне...»).
 Верш—3, 9, 25а.
 У майскія дні («Разам з Першым Маем выйду я ў прасторы...»).
 Верш—25а.
 У мяцеліцу («Ой, густыя былі хмары...»). Верш—26.
 У няволі («За што народ, што пад ярмом...»). Верш—8, 25а, 40
 У палескай глушы (апав.)—21, 25а.
 У паях Беларусі («Дзень добры вам, лясы і далі...»). Верш—2, 8, 9, 25а, 40.
 У полі («Грышка, хлопчык невялічкі...»). Верш—48.
 У разведцы (апав.)—25а.
 У старых дубах (апав.)—16, 25а, 27, 43, 47.
 У судзе («Янку прыгавар чытае...»). Верш—25а, 40.
 У сухмень («Злегла воўнаю густою...»). Верш—4, 7, 25а, 40.
 У турме («Сонца ўстане, сонца зойдзе...»). Верш—1, 8, 25а.
 У турме вясной («Сціхлі песні зімняй буры...»). Верш—1; пад назвай «У астрэзе вясною»—8.
 У хвалях няспыннага руху... (верш)—7.
 У цемры («Падзвіся, браток, што за цемень наўкруг...»).
 Верш—8, 25а, 40, 45.
 У цяжкую часіну («Зямля мая, нябёсаў родных сінь...»).
 Верш—5, 6, 9, 25а, 45.
 У чым іх сіла (апав.)—25а, 43.
 У школку («Ярка на камінку смольны корч палае...»). Верш—1, 8, 25а.
 Увосень («Дзень маркожны, невясёлы...»). Верш—25а, 26.
 Увосень («З узгорка ў лагчынку дарожка збягае...»). Верш—8, 25а, 40; пад назвай «Восенню»—2.
 Удовіна хата («З краю вёскі сірацінкай...»). Верш—8, 25а, 40.
 Узбекістану («Прышоў мой час. Я пакідаю...»). Верш—25а.
 Уночы («Над калыскай матка ночку каратае...»). Верш—2, 8, 25а.
 Усміхнулася, праяснілася глыб бяздонных небацоў... (верш)—
 2, 25а.
 Успаміны («Вобраз мілы, поўны чараў...»). Верш—2, 25а.

Усход сонца («На усходзе неба грае...»). Верш—1, 7, 8, 25а, 45.
Учора і сёння («Пісала нядоля...»). Верш з цыкла «Восеньскае»—3, 25а.
Уюцца думкі, томяць грудзі... (верш)—1, 40.

Ф.

Фашысцкаму звяр'ю («Насунуўся густа на землю туман...»).
Верш—25а; пад назвай «Нямецкаму звяр'ю»—6.
Фашысцкім бандытам («Запамятай цвёрда разбойнік з Берліна...») Верш—5, 25а; пад назвай «На пагібель Гітлеру»—6.

Х.

Хаім Рыбс (апав.)—20.
Хатка над балогцам (апав.)—20, 25а.
Хлебароб («Цёплы вечар. Ціха ўсюды...»). Верш—1; пад назвай «Рольнік»—8.
Хмара (апав.)—17.
Хмарка («Па небе хмарка залатая...»). Верш—2.
Хмаркі («Светлыя хмаркі—дзеткі прастору...»). Верш—2, 8, 25а, 40.
Хмары («Хмары, хмары, што па небе...»). Верш—8, 25а.
Хмары («Ціха калосся, схіліўшы галовы...»). Верш—1; пад назвай «Нязбытныя надзеі»—8, 25а.
Хмары («Як ліхія думкі-мыслі...»). Верш—1, 25а.
Храбры певень («Па надворку певень ходзіць...»). Верш—44.
Хто нам скажа, хто згадае... (верш)—2; пад назвай «Новаму Году»—8, 40.

Ц.

Царскія грошы (апав.)—20, 25а.
Цемра («Бедны мы і цёмны...»). Верш—8, 25а, 40.
Ці дома я, ці я ў паходзе... (верш)—7.
Ціша і бура («Нанізала раніца росы...»). Верш—6, 25а.
Цяжкая доля (казка)—26.

Ч.

Чаканне вясны («Мароз, зіма, снягі вакол...»). Верш—48; пад назвай «Да вясны»—2, 8, 25а, 45.
Чаму ў сенакос і ў жніво ідзе дождж (казка)—26.
Чоран (апав.)—25а, 27, 43, 47.
Чорт (апав.)—14, 18, 25а.
Чуваць вясна... («Не сышлі яшчэ з нізіны...»). Верш—4, 7, 9, 25а, 40, 45.
Чужы сад (апав.)—26.
Чую голас («Студзіць сонца твар гарачы...»). Верш—7.
Чыгунка («У два рады між палёў...»). Верш—1, 8, 25а, 48.
Чымган («У манты лёгкай з празрыстай сінечы...»). Верш—9, 25а, 45.
Чырвонаармейцы («З імглы старога свету...»). Верш—3, 25а.
Чырвонай Арміі («Душою і сэрцам мы з вамі, героі...»).

Верш—6; пад назвай «Душою і сэрцам мы з вамі, героі»—5, 25а.

Чырвонай Арміі («На подзвіг вялікі, суровы...»). Верш—25а.

Чырвонасцяжнаму комсамолу («Вас Ленін вялікі да працы заклікаў...»). Верш—4, 25а.

Чырвоная Армія («У бітвах, у громах навалы і бур...») Верш—4, 9, 25а, 40, 45.

Чыя праўда? (апав.)—17.

Ш.

Ша! Хмарка, хмарка дарагая... (верш)—8.

Шалёнага пса на ланцуг («Дык так, пачалося...»). Верш—25а.

Шаснаццатая гадавіна («Цвёрды крок жалезнай волі...») Верш—3, 8, 9, 25а, 40, 45.

Школа (апав.)—25а, 26, 27, 43, 47.

Школьная работніца («На краю сяла глухога...»). Верш—8, 25а.

Шлях славы («Па фронтах зарніцай успыхнулі словы...»). Верш—25а.

Што брат, Грышка, папраўляйся... (верш)—25а.

Што вы, хлопцы, пахмурнелі... (верш)—1; пад назвай «Кінець смутак»—8, 40, 45; «Не нудзіся!»—26.

Што лепей? (апав.)—17.

Што трэба («Сябры мае, не словы трэба тут...»). Верш—6, 25а.

Што тужыць, гараваць?.. (верш з цыкла «3 песень адзінокага»)—8, 25а.

Што яны страцілі? (апав.)—17.

Шчаслівая хвіліна («Нясе маці з ясляў сына...»). Верш—3, 9, 25а, 40, 45, 48.

Шчаслівым жанчынам («Па-над лесам, па-над долам...»). Верш—4, 9, 25а, 40, 45.

Шэрая гадзіна («Толькі сонца залатое...»). Верш—26.

Э.

Эй, скажы мне, небарача... (верш)—2, 25а, 40, 45.

Эх, пашто ўздыхаць па волі... (верш з цыкла «3 песень адзінокага»)—2, 8, 25а.

Эх, як я-б хацеў... (верш)—2.

Я.

Я—адзін жыву без дому... (верш з цыкла «3 песень адзінокага»)—8, 25а.

Я—баец чырвоны («Шлях мой слаўны і шырокі...»). Верш—4, 9, 25а.

Я жыву («Вільготны змрок спаўзае на лугі...»). Верш—4, 7, 25а, 40.

Я кожны год свой дзень радзінаў... (верш)—2.

Я не знаю... («Я не злію, чым мне дораг...»). Верш—1.

Я не знаю... («Я не знаю сам, браточкі...»). Верш—8, 25а, 40.

Я не маю сваёй хаткі... (верш з цыкла «3 песень адзінокага»)—8, 25а.

Я помню, быў і я багаты... (верш)—2, 8, 25а.

Я стаю на мяжы... (верш)—2, 25а.

- Я хачу аб табе з кім хоць слоўка сказаць... (верш)—2, 25а.
Як выдумляюць страхі (апав.)—26.
Як калісь («Быў малы я, думаў часта...»). Верш—8, 25а.
Як пеўнік ратаваў курачку (казка)—32.
Як пов зрабіўся авіятарам («На Палессі былі...»). Апавяданне
вершам—8, 25а.
Як хацеў-бы я па палях прайсці... (верш)—8, 25а.
Як Янка збагацеў («Ходзіць Янка за сахою...»). Апавяданне
вершам—25а.
Якую карысць прыносяць нам птушкі (апав.)—26.
Янку Купалу («Была пара. Марнелі нашы гоні...»). Верш—3,
8, 9, 25а, 40, 45.
Янку Купалу («Узыйшоў юнак калісьці...»). Верш—3, 25а.
Янку Купалу («Я не ведаю, дружа мой, Янка...»). Верш—3.
Яню («Ох, бедны Янь, цябе мне шкода...»). Верш—3, 25а.
-

З М Е С Т

	<i>Стар.</i>
Прадмова	5
I. Пастановы ўрада СССР і ўрада БССР аб літаратурнай дзейнасці Якуба Коласа	7
II. Даты жыцця і творчасці Якуба Коласа	11
III. Кнігі Я. Коласа	30
Вершы	—
Паэмы	33
Апавяданні	35
Аповесці	37
П'есы	39
Зборы твораў	40
IV. Выданні твораў Я. Коласа для дзяцей	41
V. Творы Якуба Коласа ў перакладах на рускую мову	44
Збор твораў	—
Вершы	—
Паэмы	45
Аповесці і апавяданні	46
П'есы	—
VI. Літаратура аб творчасці Якуба Коласа	47
Кнігі	—
Артыкулы аб творчасці Я. Коласа	—
Артыкулы аб асобных творах Якуба Коласа	48
VII. Алфавітны ўказаль твораў Якуба Коласа, змешчаных у зборніках, апісаных у тэксце	50

НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ
ЯКУБ КОЛАС
(*Константин Михайлович Мицкевич*)
К семидесятилетию со дня рождения
Библиографический справочник
Издательство АН БССР
Минск 1952 г.

Тэхрэдактар *Х. Александровіч*
Карэктар *С. Зайдлер*

АТ 77076. Падпісана да друку 15/ХІІ-1952 г. Тыраж 2000 экз.
Папера 84 × 108¹/₃₂. Вуч.-выд. арк. 4,3. Друк. арк. 3,9. Зак. 1233.

Друкарня выдавецтва Акадэміі навук БССР.
Мінск, праспект ім. Сталіна, 110.

2 руб. 10 кап.

B00000000 1908 19

3.000

Ба